

درس اول « کنش های ما »

کنش انسانها چه ویژگی هایی دارد؟

- در زبان فارسی برای فعالیت انسان از واژه های زیر استفاده می شود :
 - ۱- کار
 - ۲- عمل
 - ۳- فعل
 - ۴- رفتار
 - ۵- کردار
 - ۶- کنش و...
- برای انجام دهنده فعالیت ها نیز واژه های مختلفی به شرح زیر وجود دارد:
 - ۱- کارگر، کارمند، کارفرما، کارگزار
 - ۲- عامل
 - ۳- فاعل و ...
- کنش : در علوم انسانی به فعالیتی که انسان انجام می دهند کنش می گویند .
- کنشگر : به انجام دهنده کنش کنشگر می گویند .
- ویژگی های کنش عبارتند از:
 - ۱- آگاهانه است .
 - ۲- ارادی است .
 - ۳- هدف دار است .
 - ۴- معنا دار است .
- کنش آگاهانه است :

یعنی کنش وابسته به آگاهی انسان است.
بدون آگاهی انجام نمی شود.
اگر آگاهی از بین برود کنش ادامه پیدا نمیکند .
(مثلا برای صحبت کردن به یک زبان بیگانه باید نسبت به آن زبان آگاهی داشته باشیم)
- کنش ارادی است : گروه آموزشی عصر
- یعنی کنش به اراده وابسته است .

تا خواست و اراده انسان نباشد کنش انجام نمی شود .
(مثلا ما به انجام کاری آگاه هستیم ولی تصمیم به انجام آن نداریم)
- کنش هدف دار است :

یعنی ما با مقصد و هدف خاصی فعالیت خود را انجام می دهیم .
برای انجام کنش دلیل داریم .
هرچند ممکن است به هدف خود نرسیم .

- کنش معنا دار است :

چون کنش انسان آگاهانه، ارادی و هدف دار انجام می شود پس معنادار است .
دیگران زمانی می توانند به یک کنش پاسخ مناسب دهند که معنی آن را بدانند .

کنش چه آثار و پیامدهایی دارد؟

- آثار و پیامدهای کنش به دو دسته تقسیم می شوند:

۱- پیامدهای ارادی

۲- پیامدهای غیر ارادی

- پیامدهای ارادی کنش:

این پیامدها به اراده ی افراد انسانی یعنی کنشگر یا افراد دیگر وابسته است .
این پیامدها از جنس کنش هستند و باید کنشگری آنها را انجام دهد.
این نوع پیامدها احتمالی هستند یعنی ممکن است انجام شوند یا انجام نشوند .

- پیامدهای غیر ارادی کنش :

این پیامدها به اراده افراد انسانی بستگی ندارد.
این نوع پیامدها نتیجه طبیعی کنش هستند و لازم نیست کنشگری آنها را انجام دهد .
این نوع پیامدها قطعی هستند یعنی حتما انجام می شوند.

- در بسیاری از موارد انسانها کنش های خود را با توجه به پیامدهای ارادی و غیر ارادی آن انجام می دهند.
- و انسان ها در بسیاری از موارد از انجام برخی کنش ها به دلیل نامطلوبشان خودداری می کنند.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

درس دوم

« پدیده های اجتماعی »

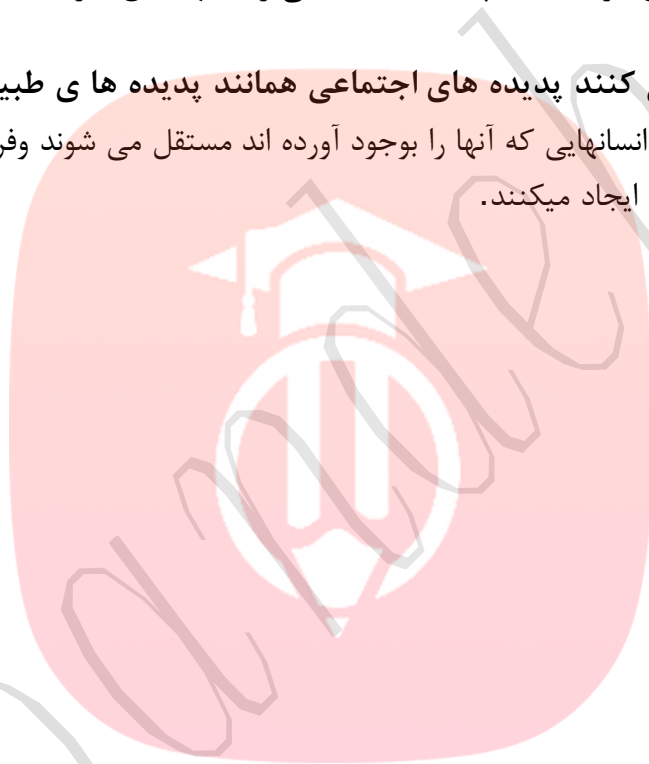
کنش اجتماعی چیست؟

- کنش اجتماعی: نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می شود در این نوع کنش آگاهی و اراده کنشگر ناظر به دیگران، ویژگی ها و اعمال آنها است (لباس پوشیدن ما در موقعیت های مختلف متفاوت است).
- مهم ترین ویژگی کنش: در این نوع کنش آگاهی و اراده کنشگر ناظر به دیگران، ویژگی ها و اعمال آنها است
 - کنش اجتماعی تنها در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی گیرد. (رعایت قوانین رانندگی در نیمه شب)
 - کنش هایی که در حضور دیگران اما بی توجه به آنها انجام می شود کنش اجتماعی محسوب نمی گردد. (شخصی که در اتوبوس بی توجه به دیگران سیگار می کشد)

پدیده های اجتماعی کدامند و چگونه شکل می گیرند؟

- پدیده اجتماعی: به کنش اجتماعی و پیامدهای آن پدیده اجتماعی می گویند.
- خرد ترین پدیده اجتماعی: کنش اجتماعی خرد ترین پدیده اجتماعی می باشد.
- کلان ترین پدیده اجتماعی: جهان اجتماعی یا نظام اجتماعی کلان ترین پدیده اجتماعی می باشد.
- سایر پدیده های اجتماعی آثار و پیامدهای کنش اجتماعی هستند.
- تا کنش اجتماعی نباشد هیچ هنجار و ارزش و پدیده های اجتماعی خرد و کلان دیگر شکل نمی گیرد.
- کنش اجتماعی ← هنجار اجتماعی و ارزش اجتماعی ← جامعه پذیری و کنترل اجتماعی
- هنجار اجتماعی: شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است (شیوه احوال پرستی)
- ارزش اجتماعی: پدیده های مطلوب که مورد توجه و پذیرش همگان هستند و مردم جامعه به آنها گرایش دارند.
- وجود جامعه پذیری و کنترل اجتماعی پس از شکل گیری هنجارها و ارزشها ضروری است زیرا: جامعه پذیری و کنترل اجتماعی از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه هنجارها و ارزشها را به افراد منتقل می کنند و انسانها با عمل کردن براساس آنها هنجارها و ارزشها را تداوم می بخشند.

- پدیده های اجتماعی معنا دارند زیرا:
 - ۱- انسانها آنها را در ارتباط با یکدیگر بوجود می آورند.
 - ۲- انسانها با آگاهی، اراده و هدف عمل می کنند.
- پدیده های اجتماعی با پدیده های طبیعی متفاوت هستند زیرا: پدیده های اجتماعی نتیجه کنش افراد هستند و انسانها آنها را خلق کرده اند اما پدیده های طبیعی را انسانها خلق نکرده اند.
- افراد انسانی احساس می کنند پدیده های اجتماعی همانند پدیده های طبیعی هستند زیرا: پدیده های اجتماعی به مرور از انسانهایی که آنها را بوجود آورده اند مستقل می شوند و فرصت ها و محدودیت هایی را برای کنش و زندگی آنها ایجاد میکنند.



مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

درس سوم جهان اجتماعی

چه تصویری از جهان اجتماعی دارید؟

- **جهان:** این واژه معمولاً برای اشاره به مجموعه‌های بزرگ استفاده می‌شود. (برای مثال جهان طبیعت، جهان اسلام و ...)
- **جهان اجتماعی:** از مجموعه پدیده‌های اجتماعی شکل می‌گیرد.
- **شباهت موجودات زنده (ارگانیسم) با جهان اجتماعی:**
 ۱. هر دو از اعضای مختلفی تشکیل شده‌اند.
 ۲. در هر دو اعضا برای حفظ حیات موجود زنده در ارتباط با هم عمل می‌کنند.
 ۳. در هر دو برای رسیدن به هدف اعضا از نظم و چینش مناسبی برخوردارند.
 ۴. در هر دو اعضا به یکدیگر وابسته‌اند و هر کدام نیازهای دیگری را تامین می‌کنند.
- **تفاوت موجود زنده و جهان اجتماعی:**
 - ۱- عضویت موجود زنده و نظم آن تکوینی است یعنی بر اساس اراده و آگاهی اعضا به وجود نمی‌آید و به همین دلیل با اراده اعضا نیز تغییر نمی‌کند اما عضویت و نظم اعضا در جهان اجتماعی اعتباری است یعنی با اراده و آگاهی انسان‌ها شکل می‌گیرد قابل تغییر است.
 - ۲- موجودات زنده طول عمر معینی دارند و ویژگی‌های آن‌ها از طریق وراثت از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود اما جهان اجتماعی با انتقال فرهنگ خود از طریق تعلیم و تربیت به نسل دیگر تداوم می‌یابد.
- **جهان اجتماعی فرو میریزد یا دگرگون می‌شود اگر:**
 - ۱- نتواند فرهنگ خود را حفظ کند.
 - ۲- نتواند فرهنگ خود را به نسل بعد منتقل نماید.
- **آگاهی که جهان اجتماعی بر اساس آن شکل می‌گیرد یک آگاهی فردی و خصوصی نیست بلکه یک آگاهی مشترک و عمومی است.**
- **مجموعه آگاهی‌های مشترک که جهان اجتماعی بر اساس آن‌ها شکل می‌گیرد را فرهنگ می‌نامند.**

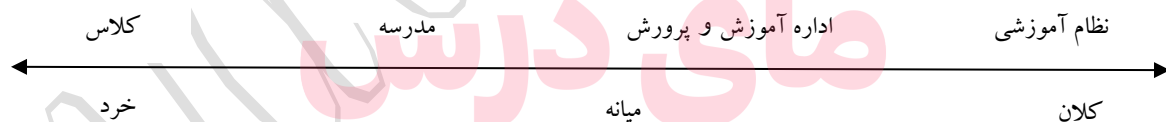
گستره جهان اجتماعی کجاست؟

- پدیده هایی که در گستره جهان اجتماعی قرار می گیرند عبارتند از:
 - ۱- کنش اجتماعی
 - ۲- پیامدهای کنش
 - ۳- پدیده هایی که با زندگی اجتماعی انسان در ارتباطند نقش تعیین کننده بر کنش انسان دارند.
- همه پدیده هایی که بیرون از جهان اجتماعی قرار دارند یعنی پدیده های طبیعی و ماورای طبیعی به دلیل ارتباطی که با زندگی اجتماعی انسان ها دارند به جهان اجتماعی راه پیدا می کنند.
- ورود پدیده های طبیعی و ماورای طبیعی باعث گسترش جهان اجتماعی می گردد .
- دلیل ورود هر یک از پدیده های زیر به جهان اجتماعی عبارتند از:
 - ۱- احترام به قانون و ازدواج : کنش اجتماعی هستند.
 - ۲- خانواده، امنیت، صلح : پیامد کنش اجتماعی هستند.
 - ۳- زلزله: ارتباط با زندگی انسان ها و نقش تعیین کننده بر کنش انسان ، انسان ها برای مقابله با زلزله قواعد خاصی را وضع می کنند و خانه های خود را در برابر زلزله مقاوم می سازند.
 - ۴- خشکسالی: ارتباط زندگی انسان ها و نقش تعیین کننده بر کنش اجتماعی انسان ، انسان ها برای مقابله با خشکسالی قواعد خاصی را وضع می کنند و انبار و سیلو و قنات حفر می کنند و کشاورزی تناسبی با همان آب و هوا را انتخاب می کنند.
 - ۵- فلزات: ارتباط با زندگی انسان ها و نقش تعیین کننده بر کنش انسان ، انسان ها با شناخت فلزات ابزاری را ساختند که شیوه تولید و مسافرت آن ها را تغییر داد.
 - ۶- ستارگان: ارتباط با زندگی انسان ها و نقش تعیین کننده بر کنش انسان ، انسان ها با شناخت ستارگان مسیر خود را در دریا و بیابان پیدا کردند و مهاجرت و مسافرت افزایش یافت.
 - ۷- آلودگی طبیعت و محیط زیست: این امر پیامد رفتار شتاب زده و نابخردانه انسان است و محدودیت هایی را برای زندگی اجتماعی انسان ها به وجود آورده است.
 - ۸- شناخت خداوند، فرشتگان و جهان ماورای طبیعی: آرمان ها و ارزش های زندگی انسان ها را تغییر می دهد و کنش اجتماعی آن ها را دگرگون می سازد.
- سنت ها و قوانین الهی با انسان های شاکر و ناسپاس و جوامع عادل و ظالم یکسان عمل نمی کند ، درهای آسمان را بر عدالت پیشگان می گشاید و ستم پیشگان را در قهر و انتقام الهی فرو می گذارد.

درس چهارم « تشریح جهان اجتماعی »

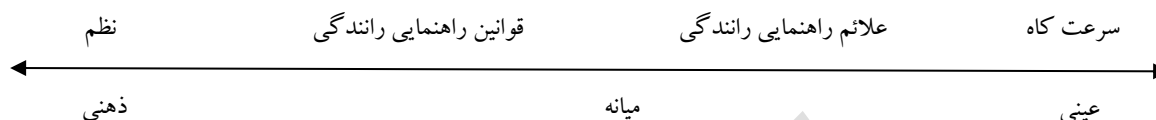
جهان اجتماعی از چه اجزایی تشکیل شده است؟

- ماگاهی برای شناخت پدیده های نا آشنا آنها را پدیده های آشنا مقایسه میکنیم اما گاهی استفاده نادرست از مقایسه می تواند آسیب های جبران ناپذیری داشته باشد.
- یکی از استفاده های نادرستی از مقایسه این است که فقط بر شباهت های پدیده های مورد مقایسه تاکید کنیم و تفاوت آن ها را نادیده بگیریم.
- جهان اجتماعی و موجود زنده شباهت هایی دارند اما نمی توانیم آن ها را کاملا یکسان بدانیم زیرا تفاوت های عمیقی هم با یکدیگر دارند و به همین دلیل علم تشریح در پزشکی با تشریح جهان اجتماعی کاملا متفاوت است .
- معیارهای مختلف تقسیم بندی جهان اجتماعی عبارتند از :
 - ۱ - اندازه و دامنه
 - ۲ - ذهنی و عینی
- **اندازه و دامنه:** پدیده های اجتماعی را می توان بر اساس اندازه و دامنه آنها به ترتیب در طول پیوستاری از خرد تا کلان طبقه بندی کنیم. طبقه بندی پدیده ها در طول پیوستار با مقایسه آن ها با یکدیگر انجام می گیرد.



- **فایده تقسیم بندی پدیده های اجتماعی به پدیده های خرد و کلان :** ما باید پدیده های اجتماعی را به پدیده های خرد و کلان تقسیم بندی کنیم زیرا میزان اثر گذاری انسان ها بر پدیده ها و میزان اثر گذاری پدیده ها بر انسان ها و راه درمان آنها بر حسب خرد و کلان بودن پدیده ها متفاوت است مثلا راه درمان بیکاری در سه حالت زیر با یکدیگر متفاوت است .
 - الف: بیکاری فردی که خود شایستگی و مهارت لازم را ندارد.
 - ب: بیکاری افراد یک شهر که سیستم اطلاع رسانی مناسبی در آن شهر وجود ندارد .
 - ج : بیکاری افراد زیادی که به دلیل نبود مشاغل کافی در جامعه بیکارند .

- **ابعاد ذهنی و عینی:** همه پدیده های اجتماعی هویت معنایی و ذهنی دارند اما همه آن ها دارای بعد محسوس و عینی نیستند و برهمین اساس می توانیم پدیده ها را در طول یک پیوستار از عینی به ذهنی طبقه بندی کنیم. در یک سوی پیوستار پدیده هایی که بعد محسوس و مادی قوی دارند و در سوی دیگر پدیده هایی که بعد معنایی و ذهنی بیشتری دارند.



- **درجهان اجتماعی بعد ذهنی پدیده ها اهمیت زیادی دارند زیرا:**
برای مثال در یک بحران اقتصادی که کشورهای صنعتی دچار مشکل شده بودند بنا به محاسبات اقتصادی می بایست نفت را به گرانترین قیمت از کشورهای نفت خیز خریداری می کردند ولی جالب است بدانید به ارزان ترین قیمت ممکن، نفت مورد نیاز خود را خریدند زیرا در کشورهای نفت خیز، بعد عینی نفت به عنوان یک سرمایه وجود داشت ولی بعد ذهنی آن مفقود بود. همانند دانش آموزی که از استعداد سرشاری برخوردار است، ولی خود به آن آگاه نیست و از این استعداد بهره چندانی نمی برد.

لایه های جهان اجتماعی کدامند؟

- همان طور که اعضای بدن یک موجود زنده اهمیت یکسانی ندارند، اهمیت اجزای مختلف جهان اجتماعی نیز یکسان نیستند.
- **به طور کلی اجزاء جهان اجتماعی را می توانیم به دو دسته تقسیم کنیم:**
 ۱. لایه های سطحی جهان اجتماعی (نمادها و هنجارها)
 ۲. لایه های عمیق و بنیادین جهان اجتماعی (عقاید و ارزش ها)
- **اجزا و لایه های جهان اجتماعی به ترتیب است عبارتند از:** عقاید، ارزش ها، هنجارها، نمادها
- **لایه های سطحی جهان اجتماعی:** بخش هایی از جهان اجتماعی هستند که به آسانی تغییر می کنند و تغییر آنها تحول مهمی در جهان اجتماعی بوجود نمی آورند می توانند حذف شوند و با حذف آن ها جهان اجتماعی تداوم می یابد و تغییر نمی کند.
- **لایه های عمیق بنیادین جهان اجتماعی:** بخش های از جهان اجتماعی هستند که به آسانی تغییر نمی کنند و در صورت تغییر بر جهان اجتماعی تاثیر همه جانبه و فراگیر دارند و اگر حذف شوند جهان اجتماعی فرو می ریزد و دگرگون می شوند.
- همه جوامع به هنجارها و نمادها نیازمند هستند و نهادها و هنجارها بر حسب شرایط قابل تغییرند.

- تغییر نمادها و هنجارها در صورتی که باعث تغییر در لایه های عمیق شود می تواند موجب تحول و تغییر بنیادین جهان اجتماعی گردد .

- عمیق ترین لایه های اجتماعی عبارتند از: عقاید کلانی که بر ارزش های اجتماعی تاثیر می گذارند.(یعنی باورها و اعتقاد انسان نسبت به اصل جهان ، جایگاه انسان در جهان و تفسیر انسان از زندگی و مرگ خود)

- نمادها ، هنجارها و ارزش ها در هر جامعه ای متناسب با عقاید همان جامعه سازمان می یابد به همین دلیل نمادها ، هنجارها و ارزش ها در جامعه ای که جهان را به زندگی این دنیا محدود می کند با نمادها و هنجارها و ارزش های جامعه ای که هستی را فراتر از این جهان می داند متفاوت است .

نهادها

- وقتی لایه ها و اجزاء جهان اجتماعی را درارتباط با یکدیگر در نظر می گیریم نهادهای اجتماعی آشکار می شوند .

- نهاد اجتماعی: مجموعه ای از عقاید ، ارزش ها ، هنجارها و نمادهایی است که برای رفع نیازهای معینی از افراد و جهان اجتماعی اختصاص پیدا می کند .

- انسانها نیازهای متنوع و فراوانی دارند و برای تامین نیازها راه های متفاوتی وجود دارد ولی در هر جهان اجتماعی فقط نوع خاصی از این روش ها پذیرفته شده و قابل قبول است .

- نهاد های اجتماعی شیوه قابل قبول تامین نیازهای انسان را معین می کند و شیوه های غیر قابل قبول را طرد می نماید . مثلا نهاد اقتصاد راه درست و نادرست به دست آوردن ثروت را در جهان اجتماعی تعیین میکند .

- مهم ترین نهادهای اجتماعی عبارتند از : خانواده ، تعلیم و تربیت ، سیاست ، اقتصاد .

- نهادها در تمامی جهان های اجتماعی وجود دارند ولی شکل و نوع آنها متفاوت است زیرا : هر جهان اجتماعی دارای عقاید و ارزش های متفاوت و به طبع آن دارای نهادها و هنجارهای متفاوتی می باشد .

www.my-dars.ir

درس پنجم « جهان های اجتماعی »

جهان اجتماعی یا جهان های اجتماعی؟

- نظم و همکاری بین اعضای موجود زنده (حیوانات، گیاهان، انسان) یکسان است.
مثال: همکاری بین دستگاه تنفس و گردش خون در همه انسان ها یکسان است.
مثال: درختان سرو در ایران ویا هر جای دیگر دنیا به یک صورت رشد و نمو میکنند.
- نظم و همکاری حیواناتی که به صورت جمعی زندگی میکنند طی عصرهای بعدی یکسان است و تغییر نمیکند.
مثال: همه مورچه ها و زنبورهای عسل در همه مکانها و زمانها زندگی یکسانی داشته اند.
- تفاوت حیوانات یک گونه با یکدیگر از نوع تفاوت های عرضی میباشد یعنی تفاوت در ویژگی های سطحی آنهاست.
مثال: شیر ها در ویژگی هایی چون رنگ و اندازه و ... با یکدیگر تفاوت دارند.
- تفاوت در انواع گونه ها با یکدیگر از نوع تفاوت های ذاتی میباشد یعنی تفاوت در ویژگی های اساسی آنهاست.
مثال: تفاوت شیر با آهو.

جهان ها اجتماعی یکسان اند یا متفاوت؟

- همه ما در جهان اجتماعی متولد میشویم و پس از ما نیز جهان اجتماعی همچنان وجود دارد اگر ما فقط جهانی را ببینیم که در آن متولد شده ایم ممکن است گمان کنیم که جهان اجتماعی تنها یک شکل دارد اما این چنین نیست.
- ما زمانی به تنوع جهان اجتماعی پی میبریم که:
 - ۱- چشم خود را بر جوامع دیگری که هم اینک در نقاط دیگر دنیا وجود دارند باز کنیم. (مقایسه ایران با چین و ...)
 - ۲- به تاریخ گذشته خود رجوع کنیم (مقایسه جامعه امروز ایران با دوره هخامنشیان و قاجار و ...)

www.my-dars.ir

علت تفاوت و تنوع جهان اجتماعی انسان ها چیست؟

- ویژگی جهان اجتماعی انسان عبارتند از:
 - ۱- انسان ها جهان اجتماعی را آگاهانه و خلاق بوجود می آورند.
 - ۲- انسان ها در برابر فرهنگی که از طریق تعلیم و تربیت به آنها منتقل میشود موجوداتی فعال و تاثیر گذارند.

• ویژگی زندگی اجتماعی حیوانات عبارتند از:

- ۱- حیوانات زندگی اجتماعی خود را براساس غریزه و به دور از آگاهی و خلاقیت میسازند.
 - ۲- حیوانات قادر به تغییر محیط زندگی خود نیستند و موجوداتی منفعل و تاثیر پذیر هستند .
- مثال : لاک پشت پس از خارج شدن از تخم بدون راهنمایی به طرف دریا می رود و می داند باید چه چیزی را بخورد و از چنگ چه حیواناتی فرار کند .

• عوامل پیدایش جهان های اجتماعی مختلف عبارتند از:

- ۱- تنوع آگاهی و نگرش انسان ها
 - ۲- تنوع اراده و اختیار انسان ها
- مثال : پیدایش جهان اجتماعی مبتنی بر تبعیض نژادی مانند(آپارتاید در آفریقای جنوبی)
- مثال : پیدایش جهان اجتماعی مبتنی بر برابری نژاد ها و زبان ها و ... (شبه جزیره عربستان بعد از بعثت پیامبر)

تفاوت های میان جهان اجتماعی چه نوع تفاوتی است؟

- زندگی اجتماعی انسان همواره دچار تغییرات مختلفی میشود اما هر تغییری که در زندگی اجتماعی رخ میدهد باعث تغییر و تبدیل جهان اجتماعی نمی گردد .

• تغییراتی که در جهان اجتماعی رخ میدهند به دو دسته تقسیم میشوند :

- ۱- تغییراتی که مربوط به لایه های سطحی جهان اجتماعی است (نمادها و هنجارها) و درون یک جهان اجتماعی واحد رخ میدهد و جهان اجتماعی را به جهان دیگری تبدیل نمی کند .
مثال : تغییر در لهجه ، جمعیت و رشد اقتصادی .
- ۲- تغییراتی که مربوط به لایه های عمیق و بنیادین جهان اجتماعی است (عقاید و ارزش ها) و جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل میکند .
مثال : تغییر در عقاید انسان نسبت به اصل جهان و هستی .

- تفاوت هایی که به ارزش های کلان و اعتقادات اصلی باز می گردد ، از نوع تفاوت های میان جهان های اجتماعی مختلف است .

www.my-dars.ir

• زبان عربی حامل کلام و بیان الهی زیرا :

- با ظهور اسلام عقاید و ارزش های بنیادین جامعه جاهلی (بت پرستی) نابود شد و لایه های سطحی جامعه جاهلی (زبان عربی) در خدمت اسلام قرار گرفت .

آیا جهان های اجتماعی تاریخ (سرگذشت و سرنوشت) یکسانی دارند؟

• در پاسخ به این سوال دودیدگاه وجود دارد :

- ۱- عده ای معتقدند که همه جهان های اجتماعی شبیه یکدیگرند و مسیر یکسانی را برای رشد خود طی میکنند .
(جهان های در طول هم هستند)
- ۲- عده ای معتقدند که جهان های اجتماعی متنوع هستند و مسیر مخصوص به خود را میپیمایند .
(جهان های در عرض هم هستند)

• ویژگی های دیدگاه جهان های در طول هم عبارتند از :

- ۱- همه جوامع انسانی شبیه یکدیگرند و مسیر یکسانی را طی میکنند.
- ۲- نگاه تک خطی به تاریخ بشر دارند یعنی همه جوامع در یک خط قرار دارند .
- ۳- در این مسیر برخی از جهان های اجتماعی پیشرفته تر و برخی عقب مانده اند.
- ۴- جوامع عقب مانده باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند .

• ویژگی های دیدگاه جهان های اجتماعی در عرض هم عبارتند از :

- ۱- جهان های اجتماعی متنوع هستند.
- ۲- هر جهان اجتماعی فرهنگ و تمدن مناسب خود را بوجود می آورد.
- ۳- فرهنگ ها و تمدن ها بر اساس ارزش ها و آرمانهای خود متحول میشوند و مسیر های مختلفی را میپیمایند.
- ۴- برخی تمدن ها و فرهنگ ها زمان طولانی دوام می آورند و بعضی پس از مدتی از بین میروند .
- ۵- جهان های اجتماعی مختلف با یکدیگر روابط متقابلی دارند و میتوانند از تجربیات یکدیگر استفاده کنند .

• مردم شناسان از جهان های اجتماعی متفاوتی چون غرب، اسلام ، چین و هند یاد میکنند زیرا :

آنها معتقدند که جهان های اجتماعی متنوع هستند و فرهنگ و تمدن متناسب با خود را بوجود می آورند .

- هیچ جهان اجتماعی نمیتواند با حفظ هویت مسیر جهان اجتماعی دیگری را ادامه دهد.

www.my-dars.ir

• ویژگی های جهان اجتماعی زنده و سالم عبارتند از :

- ۱- فعالانه با جهان اطراف خود ارتباط برقرار می کنند.
- ۲- مطابق با نیاز های خود از دستاوردهای جهان های اجتماعی دیگر استفاده می کنند .
- ۳- در صورت لزوم در دستاوردهای جهان های اجتماعی دیگر تغییراتی ایجاد کرده سپس آنها را مورد استفاده قرار میدهد.

درس ششم
«پیامدهای جهان اجتماعی»

آیا جهان اجتماعی صرفاً تابع خواست و اراده افراد است؟

- انسانها با آگاهی و اراده به کنش اجتماعی می پردازند.
- انسان ها از طریق کنش ها در ساختن جهان اجتماعی و تداوم آن مشارکت می کنند.
- یکی از جامعه شناسان معتقد است که سهم پیشینیان در ساختن جهان اجتماعی بیشتر از ماست همچنان که سهم مادر ساختن جهان آیندگان بیش از آنهاست.
- جهان اجتماعی به خواست و اراده انسان به وجود آمده است ، اما این بدان معنا نیست که ما می توانیم هرگونه بخواهیم آن را بسازیم یا تغییر دهیم زیرا :
جهان اجتماعی پس از آن که با کنش انسانها تحقق پیدا کرد پیامدها و الزام هایی (ارزش ها، مقررات، قوانین و...) رابه دنبال می آورد که وابسته به اراده و قرارداد تک تک افراد نیست و این پیامدها و الزامها موقعیت جدیدی (فرصت ها و محدودیت ها) را برای کنش ها و انتخاب های بعدی ما فراهم می کند.

تحقق جهان اجتماعی ← فرصت ها و محدودیت ها

- مهم ترین تفاوت خانه سازی حیوانات با خانه سازی انسان ها این است که:
انسان ها پس از ساختن خانه شاید با آن در خود و شیوه زندگی اش تغییر ایجاد می کند.
دلیل تفاوت زندگی انسان کوچ نشین، یک جانشین و شهر نشین این است که:
هر کدام متناسب با شرایط خانه خود در شیوه زندگی شان تغییر ایجاد کرده اند.
- جهان اجتماعی را می توان همچون خانه ای در نظر گرفت که انسان آن را می سازد ولی این خانه پس از ساخته شدن الزام ها و پیامدهایی برای انسان پدید می آورد که رفتار و زندگی او را متأثر می سازد .

• انسانها در برابر پیامدها و الزام های جهان اجتماعی که توسط گذشتگان شکل گرفته است کنش گری منفعل نیستند زیرا :

۱- انسان ها می توانند از طریق مشارکت اجتماعی موجب تداوم و گسترش جهان اجتماعی موجود شوند.

۲- انسان ها می توانند با پیدایش یا گسترش آگاهی و اراده نوین موجب تغییر جهان اجتماعی و ساختن جهانی جدید شوند.

• تداوم و گسترش جهان اجتماعی موجود و پیامدها و الزامات آن از طریق مشارکت اجتماعی افراد جامعه امکان پذیر است .

• تغییر و ساختن جهان اجتماعی و پیامدها و الزامات جدید از طریق پیدایش و گسترش آگاهی و اراده نوین امکان پذیر است .

• زمانی که جهان اجتماعی تغییر می کند و جهان اجتماعی جدیدی شکل می گیرد ، الزامات و پیامدها جهان اجتماعی قبلی از بین می رود و پیامدها و الزامات جدید شکل می گیرد و بر فعالیت اعضا تاثیر می گذارد .
(مثال: مقایسه جامعه شبه جزیره عربستان قبل و بعد از بعثت پیامبر)

پیامدهای جهان اجتماعی فرصت اند یا محدودیت؟

• منظور از محدودیت های جهان اجتماعی تکالیف و منظور از فرصت های جهان اجتماعی حقوق افراد جامعه می باشد.

• پیامدها و الزامات جهان اجتماعی برای انسان هم محدودیت وهم فرصت ایجاد می کنند.

• فرصت ها و محدودیت هابه یکدیگر وابسته اند و هیچ کدام بدون دیگری محقق نمی شوند و دو روی یک سکه هستند.

مثال : (به عهده دانش آموز)

۱- فرصت و محدودیت قوانین راهنمایی و رانندگی عبارتند از :

۲- فرصت و محدودیت قوانین مدرسه عبارتند از :

۳- فرصت و محدودیت جهان اجتماعی اسلام عبارتند از :

۴- فرصت و محدودیت جهان اجتماعی سکولار عبارتند از :

۵- فرصت و محدودیت قواعد زبان عبارتند از :

• هر جهان اجتماعی بر اساس عقاید و ارزش های خود ظرفیت را برای انسان فراهم می کند و ممکن است برخی ظرفیت های انسان را نادیده بگیرد.

• جهان اجتماعی رامی توان به دوصورت ارزیابی کرد:

۱- براساس فرصت هاومحدودیت هایی که ایجاد می کنند .

۲- براساس عقایدوارزش ها(فرهنگ)

• جهان اجتماعی براساس فرصت هاومحدودیت هایی که ایجاد می کنند به دودسته تقسیم می شوند:

۱- جهان اجتماعی که استعدادهای معنوی انسان را نادیده می گیرند و به فطرت آدمی اجازه شکوفایی نمی دهند.

۲- جهان های اجتماعی که مانع بسط ابعاد دنیوی وجود انسان میشوند و به نیازهای دنیوی و مادی انسان بی توجه هستند و از توانمندی های انسان برای آبادانی جهان استفاده نمی کنند.

• جهان های اجتماعی را براساس عقاید و ارزش هایشان به دو دسته تقسیم می شوند:

۱- جهان دنیوی : که سکولار نیز نامیده می شود .

۲- جهان معنوی : که به دو بخش توحیدی و اساطیری تقسیم می شود

• ویژگی های جهان دنیوی عبارتند از :

۱- عقاید و ارزش های آن مربوط به این جهان است.

۲- جهان دیگرانکاری شود یا در محدوده منافی که برای خواسته های این جهانی انسان دارد پذیرفته می شود.

۳- همه توانمندی ها و استعدادهای انسان را درخدمت دنیا به کار می گیرد.

۴- توانمندی ها و استعدادهای معنوی انسان به فراموشی سپرده می شود.

• فرهنگ سکولار عبارت است از : فرهنگ دنیوی که عقاید و ارزش های آن مربوط به این جهان است.

• ویژگی های جهان معنوی عبارتند از:

۱- هستی را فراتر از جغرافیایی طبیعت می بینند و زندگی این جهان را درسایه حیات برتر ، مقدس و متعالی می گردانند.

۲- انسان از محدوده مرزهای این جهان عبور کرده وچهره آسمانی وملکوتی پیدامی کند.

• جهان توحیدی عبارت است از : www.my-dars.ir

جهانی که از انسان تفسیر الهی و توحیدی ارائه می دهد . مانند : فرهنگ اسلام و انبیای الهی.

• جهان اساطیری عبارت است از :

۱- جهانی که به خداوندگاران و قدرت های فوق طبیعی معتقدند .

۲- مانع شکوفایی فطرت آدمی می شوند .

۳- حاصل اغراف بشر از فرهنگ توحیدی می باشند.

- جهان متجدد عبارت است از : غرب بعد از رنسانس یعنی غرب چهارصدسال اخیر.
- ویژگی های جهان اجتماعی متجدد از نظر ماکس وبر جامعه شناس آسانی عبارتند از:
 - ۱- رویکرد دنیوی و این جهانی دارد و در جهت تسلط انسان بر عالم طبیعت گام برمی دارد.
 - ۲- آدمیان متوجه اهداف دنیوی هستند و برای رسیدن به اهداف دنیوی خود از علوم تجربی استفاده می کنند.
 - ۳- علوم تجربی و فناوری حاصل از آن قدرت پیش بینی و پیشگیری از حوادث طبیعی مانند بیماری و زلزله و ... را به انسان می دهد. (گسترش عقلانیت ابزاری)
 - ۴- کنش هایی که اهداف دنیوی را به وسیله علوم تجربی دنبال می کنند رواج می یابد و عرصه بر کنش های عاطفی و اخلاقی تنگ می شود و انسان به تدریج اسیر نظام پیچیده ای که خود ساخته است شده و این نظام مثل قفس آهنین همه ابعاد وجود انسان را احاطه می کند. (از دست رفتن اراده و آزادی)
 - ۵- عناصر معنوی و مقدس طرد می شوند و جهان را صرفا مواد و موجودات خامی می داند که همه در اختیار و کنترل انسان هستند و توسط او به کار گرفته ، دگرگون شده و به مصرف می رسند.
 - ۶- فقط علمی را که باروش های تجربی به دست می آیند را علم میدانند و علمی را که از روش های عقلانی و وحیانی (فراتجربی) استفاده می کنند را علم نمی شناسد. (زوال عقلانیت ذاتی)
- پیامد افول علوم فراتجربی در جهان متجدد عبارت است از:
 - ۱- امکان ارزیابی ارزش ها و آرمان های بشری که پدیده هایی فراتجربی هستند از دست می رود .
 - ۲- داوری درباره عقاید و ارزش ها به تمایلات افراد و گروه های متفرق سپرده می شوند.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

درس هفتم

« ارزیابی جهان های اجتماعی »

قلمرو واقعی و آرمانی جهان اجتماعی کدام است؟

- مردمی که در یک جهان اجتماعی زندگی می کنند اهداف و ارزش های مشترکی دارند.
- راهنمایی کنش اعضای جهان اجتماعی ارزش ها هستند.
- زمانی ارزش ها به واقعیت تبدیل می شوند که : مردم مطابق ارزش ها عمل نمایند.
- اهدافی که انسان در زندگی خود دنبال می کند به سه دسته تقسیم بندی می شوند :
 - ۱- اهداف کوتاه مدت مانند انجام تکالیف روزانه
 - ۲- اهداف میان مدت مانند قبول شدن و رفتن به کلاس بالاتر
 - ۳- اهداف بلند مدت مانند رسیدن به سعادت اخروی
- اعضای یک جهان اجتماعی نیز مانند اعضای یک خانواده اهداف و ارزش های مشترکی را دنبال می کنند و برای رسیدن به اهداف مشترک وظیفه و مسئولیتی را برعهده دارند اما همه اعضا به مسئولیت های خود عمل نمی کنند.
- آرمان اجتماعی عبارت است از : اهداف و ارزش های مشترکی که اعضای یک جهان اجتماعی خواهان رسیدن به آنها هستند.
- آرمان اجتماعی در واقع تصور اعضای جهان اجتماعی از وضعیت مطلوب فرهنگ، سیاست، خانواده و ... است.
- آرمان های اجتماعی در ارزش ها متبلور می شوند .
- جهان های اجتماعی مختلف آرمان های اجتماعی متفاوتی دارند زیرا : ارزش های جهان های اجتماعی با یکدیگر متفاوت می باشد.
- مثلا ممکن است آرمان اجتماعی جامعه ای عدالت و جامعه دیگر آزادی باشد و...
- قلمرو آرمانی جهان اجتماعی عبارت است از : ارزش هایی که مردم یک جامعه از آن جانبداری می کنند و رعایت آن را لازم می دانند اما در عمل ممکن است آنها را نادیده بگیرند.
- قلمرو واقعی جهان اجتماعی عبارت است از : ارزش هایی که مردم به آن عمل می کنند.
- مرز قلمرو آرمانی و واقعی جهان اجتماعی به روی یکدیگر گشوده اند.
- مرز قلمرو آرمانی و واقعی براساس عمل مردم تغییر می کند.

- آرمانها وارد قلمرو واقعی جهان اجتماعی می شوند اگر: مردم مطابق ارزش ها عمل کنند.
- قلمرو واقعی از قلمرو آرمانی فاصله می گیرد اگر: مردم به ارزش هایی که رعایت آنها را لازم می دانند عمل نکنند.
- برنامه ریزان فرهنگی هر جامعه تلاش می کنند از طریق تعلیم و تربیت زمینه تحقق بیشتر آرمانها و ورود آنها را به قلمرو واقعی جهان اجتماعی فراهم کنند.

قلمرو واقعی و آرمان جهان اجتماعی را چگونه ارزیابی کنیم؟

- واقعیت های هر جهان اجتماعی را می توان در پرتو آرمان های آن ارزیابی کرد.
- فاصله میان قلمرو آرمانی و قلمرو واقعی کاهش می یابد اگر: مردم مطابق آرمانهای خود عمل کنند.
- عقاید، آرمانها، ارزش ها، قواعد و سبک زندگی که مردم به کار می گیرند گاهی درست و گاهی اشتباه است.
- مهم ترین آرمانهای تاریخ بشریت عبارتند از: رعایت حق و دوری از باطل
- مهم ترین آرمانها و ارزش های اجتماعی جهان اسلام عبارتند از: رعایت حق و دوری از باطل
- قلمرو حق عبارت است از: بخش هایی از جهان اجتماعی که از لحاظ علمی صحیح باشد و مطابق فطرت انسان باشد.
- قلمرو باطل عبارت است از: بخش هایی از جهان اجتماعی که از نظر علمی قابل دفاع نباشد و براساس خرافات شکل گرفته باشد.
- حق و باطل بودن هر لایه از فرهنگ با علم متناسب با همان لایه شناخته می شود.
- داوری درباره تکنیک ها و ارزش های اجرایی (مثل تشخیص شیوه مداوای بیماری) از طریق علوم تجربی انجام می شود.
- داوری درباره عقاید و ارزش ها با عقل و وحی انجام می شود و با علوم تجربی امکان پذیر نیست.
- جهان های اجتماعی نمی توانند درباره حق و باطل بودن تقلید و آرمانها سخن بگویند اگر:
 ۱. علم رابه دانش تجربی محدود کنند.

۲. عقل و وحی را به عنوان روش علمی معتبر ندانند.

• نظر جوامعی که علم را به علوم تجربی محدود می کنند در مورد عقاید و ارزش های اجتماعی عبارت است از:

۱. عقاید و ارزش های اجتماعی پدیده هایی هستند که صرفاً در قلمرو آرمانی یا واقعی جوامع انسانی بوجود می آیند.
۲. فقط می توان بودن و نبودن ارزش ها و پیامد های اجتماعی و تاریخی آنها را شناخت و راهی برای داوری در مورد درست و غلط بودن آنها وجود ندارد.

• علوم اجتماعی در صورتی می تواند درباره حق و باطل بودن واقعیت ها و آرمانهای جهان اجتماعی داوری کند که : علم را به معنای تجربی آن محدود نکند.

آیا حق و باطل ، تابع جهان های اجتماعی اند ؟

- پدیده های آرمانی و واقعی در زمانها و جوامع مختلف دچار تغییر می شوند زیرا : آرمانی یا واقعی بودن پدیده های اجتماعی به نگرش و عملکرد افراد جامعه بستگی دارد.
- قلمرو حق و باطل همیشه ثابت هستند و تغییر نمی کند زیرا :
حق و باطل بودن عقاید و ارزش ها و هنجارها و کنش ها براساس آگاهی و جهل و توجه و بی توجهی مردم (نگرش و عمل) جوامع مختلف نسبت به آنها تعیین نمی شود.
- جوامع می توانند ارزش های حقیقی را به قلمرو آرمانی خود وارد نمایند اگر : به عقاید و ارزش های حقیقی ایمان بیاورند.
- جوامع می توانند عقاید و ارزش های حقیقی را به قلمرو واقعی وارد نمایند اگر : براساس عقاید و ارزش های حقیقی عمل نمایند.
- جوامع می توانند از حق فاصله بگیرند و به سمت باطل بروند اگر :
 - ۱- حقایق را نشناسند ، به آن ایمان نیاورند و مطابق آن عمل نکنند.
 - ۲- ایمان خود را به حقایق از دست بدهند.

www.my-dare.ir
- حقایق هر چند خود ثابت هستند ولی از جهت قرار گرفتن در قلمرو آرمانی و واقعی تغییر پذیرند یعنی : جهان های اجتماعی می توانند برمدار حق با باطل بچرخند اما حق و باطل بر مدار بینش و گرایش آنها دچار تغییر نمی شود.

درس هشتم

(هویت)

در مورد هویت چه می دانید؟

- هویت عبارت است از : ویژگی هایی که خود را با آن می شناسیم و به دیگران معرفی می کنیم و پاسخی است که افراد در موقعیت های مختلف به سوال کیستی می دهند.
- برخی از موقعیت ها عبارتند از : خانواده ، کلاس درس ، فروشگاه ، باشگاه ورزشی و ...

- هویت با نوعی احساس مثبت یا منفی همراه است.

مثال:

راستگویی در افراد با احساس مثبت و دروغگویی با احساس منفی همراه است.

آیا هویتمان را خودمان می سازیم؟

- ویژگی های هویتی ما بر اساس اینکه در شکل گیری آنها نقش داشته ایم یا نداشته ایم به سه دسته تقسیم می شوند:

- ۱- ویژگی هایی که ما در شکل گیری آنها نقشی نداشته ایم . مانند جنسیت و زمان تولد و مکان تولد.
- ۲- ویژگی هایی که ما در شکل گیری آنها نقش و سهم بسیاری داشته ایم . مانند نقش های شغلی و خصوصیات اخلاقی و روانی.
- ۳- ویژگی هایی که ما در شکل گیری آنها نقشی نداشته ایم اما می توانیم با تلاش و کوشش خود آنها را تغییر دهیم . مانند منزلت اجتماعی که از طریق خانواده به ما رسیده است و ما با کنش هایمان آن را تغییر داده ایم.

- ویژگی های نوع اول را انتسابی و ویژگی های نوع دوم و سوم را اکتسابی می نامند.

آیا هویتمان تغییر می کند؟

- برخی از ویژگی های هویتی انسانها متغیر است . مانند جایگاه افراد در جهان اجتماعی که تابع دانایی و توانایی و دارایی و است.

- برخی از ویژگی های هویتی انسانها ثابت است و تغییر نمی کند . مانند زمان و مکان تولد.

- وجود ویژگی های هویتی ثابت در افراد باعث می شود که : فرد از نوزادی تا پیری از بی سواد تا فرهیختگی خود را همان شخصی بدانند که تغییراتی را پذیرفته است .

آیا هویت ما صرفاً اجتماعی است؟

- هویت افراد صرفاً اجتماعی نیست بلکه دارای بعد فردی نیز می باشد .
- **هویت اجتماعی عبارت است از :** برخی از ویژگی های هویتی که فقط در ارتباط با دیگران و یا عضویت در گروه های اجتماعی به دست می آید . مانند ایرانی - مسلمان و فوتبالیست و معلم و
- **هویت فردی عبارت است از :** برخی از ویژگی های هویتی که مربوط به خصوصیات جسمی و نفسانی ماست . مانند : قدبلندی ، رنگ چشم ، تنبلی ، زرنگی ، زودرنجی و

هویت فردی و اجتماعی چه نسبتی با هم دارند؟

- **ابعاد مختلف هویت انسان عبارتند از:**
 - ۱- **بعد جسمانی :** که شامل خصوصیات جسمانی و بدنی می شود . مانند : قد ، رنگ چشم و
 - ۲- **بعد نفسانی :** که شامل خصوصیات اخلاقی و روانی می شود . مانند : پشتکار ، تقوا و
 - ۳- **بعد اجتماعی :** که شامل نقش ها و عضویت های گروهی می باشد . مانند : معلمی ، ایرانی و
- **ابعاد مختلف هویت از یکدیگر جدا نیستند و با یکدیگر تعامل دوسویه دارند و بر یکدیگر اثر می گذارند.**
- **جهان های سه گانه عبارتند از :**
 - ۱- **جهان طبیعی :** که شامل طبیعت و بعد جسمانی هویت انسان می باشد .
 - ۲- **جهان نفسانی :** که شامل بعد نفسانی هویت انسان می باشد .
 - ۳- **جهان اجتماعی :** که شامل نقش ها و عضویت های گروهی انسان می باشد .
- **جهان اجتماعی ، جهان نفسانی و جهان طبیعی با یکدیگر رابطه متقابل دارند و بر یکدیگر اثر می گذارند.**

مثال :

 - ترشح بیش از اندازه غده تیروئید موجب عصبانی شدن انسان می شود . (تاثیر جهان طبیعی بر جهان نفسانی)
 - برخی از بیماری های جسمانی با کمک قوای روانی درمان می شود . (تاثیر جهان نفسانی بر جهان طبیعی)
 - در شرایط اقلیمی متفاوت ، شیوه زندگی اجتماعی مردم متفاوت است . (جهان طبیعی بر جهان اجتماعی)
 - زندگی اجتماعی انسان ها طبیعت را تهدید می کند . (تاثیر جهان اجتماعی بر جهان طبیعی)
 - یک انسان با تقوا جهان را تغییر می دهد . (تاثیر جهان نفسانی بر جهان اجتماعی)
 - جهان اجتماعی مانع شکوفایی برخی اخلاقیات می شود . (تاثیر جهان اجتماعی بر جهان نفسانی)
- **بدن ما مجرای ارتباط با جهان طبیعی و بخشی از آن محسوب می شود.**
- **نقش و عضویت اجتماعی ما مجرای ارتباط ما با جهان اجتماعی و بخشی از آن محسوب می گردد.**

- هویت هر جهان اجتماعی بر اساس عقاید ، ارزش ها و آرمان های همان جهان اجتماعی شکل می گیرد.
- قواعد ، هنجارها و نمادها در هر جهان اجتماعی متناسب با عقاید ، ارزش ها و آرمان های آن جهان اجتماعی شکل می گیرد.
- هویت اجتماعی افراد در هر جهان اجتماعی بر اساس عقاید ، ارزش ها و آرمان های همان جهان اجتماعی شکل می گیرد.

مثال:

- ۱- در جامعه قبیله ای هویت اجتماعی افراد بر اساس جایگاه قبیله ای آنها مشخص می شود.
 - ۲- در جامعه سرمایه داری هویت افراد بیشتر به ثروت و توان اقتصادی آنها وابسته است.
 - ۳- در جامعه دینی هویت اجتماعی افراد بر اساس عقاید و ارزش هایی مشخص می شود که برای آن دین محترم است.
 - ۴- در جامعه اسلامی هویت افراد بر اساس تقوا و عدالت و علم ارزیابی می گردد.
- پس نتیجه می گیریم که هرجهان اجتماعی با هر نوع از هویت فردی سازگار نیست و فقط به بخشی از هویت که با عقاید، ارزش ها و آرمان هایش متناسب باشد اجازه شکل گیری و رشد می دهد .

- هر جهان اجتماعی بر اساس هویت خود با طبیعت و بدن آدمی تعامل می کند.
- مثال:

۱-نگاه جهان متجدد به طبیعت : ارزش های جهان متجدد به گونه ای است که انسان می تواند هر نوع دخل و تصرفی را برای بهره برداری از طبیعت انجام می دهد.

۲- نگاه جهان معنوی اسلام به طبیعت :

طبیعت موجود زنده ، آیت و نشانه خداوند است . انسان خلیفه خدا بر روی زمین است. انسان بر اساس مشیت الهی و وظیفه آبادانی جهان را به عهده دارد و مخالف اراده خداوند حق ندارد تصرفی در طبیعت و بدن خود انجام دهد.

- هر جهان اجتماعی بنا به هویت خود با نوعی از خصوصیات اخلاقی و روانی سازگار است و به آن ها اجازه پیدایش و رشد می دهد و امکان پیدایش و رشد برخی از خصوصیات اخلاقی را تضعیف می کند.

مثال:

۱- جهان متعدد به ویژگی های اخلاقی و روانی سازگار است و اجازه رشد می دهد که : بر اساس ارزش های دنیوی مانند تجمل گرایی و مال اندوزی شکل گرفته مانع رشد خصوصیات اخلاقی و روانی معنوی مانند قناعت و تقوا و ... می شود.

۲- جهان معنوی به ویژگی های اخلاقی و روانی سازگار است و اجازه رشد می دهد که : بر اساس ارزش ها و آرمانهای معنوی و الهی شکل گرفته مانع رشد خصوصیات اخلاقی و روانی دنیوی می شود .

- انسان ها نسبت به همه ابعاد هویتی خود آگاه نیستند .
- بخش از هویت آگاهانه است یعنی ما آن را می شناسیم یا دیگران به آن پی می برند و برایمان بازگو می کنند.
- بخشی از هویت ما پنهان است یعنی ما آن را نمی شناسیم و در موقعیت های خاص متوجه آن ها می شویم.
- انسان ها درباره ویژگی هایی از خود که به آن واقف نیستند :
 - ۱- تأمل می کنند.
 - ۲- از والدین، دوستان و دیگران کمک می گیرند و درباره نقاط ضعف و قوت خویش سوال می کنند.
 - ۳- نزد مشاوران و روان شناسان و روانکاوان می روند و مشاوره می گیرند.
- جامعه شناسان ، انسان شناسان و فیلسوفان درباره ابعاد اجتماعی هویت انسان ها بحث می کنند و نظراتی را ارائه می دهند.
- وجود نظریات متفاوت درباره هویت نشانه این است که : احتمال خطا و اشتباه در شناخت هویت وجود دارد.
- پیامبران و اولیای الهی درباره ابعاد الهی و فطری، فردی و اجتماعی و غفلت انسان ها از خویشتن سخن گفته اند.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

(نمونه سوالات درس هشتم)

- ۱- هویت را تعریف کنید.
- ۲- برخی از ویژگی های هویتی را نام ببرید که در افراد احساس مثبت و منفی ایجاد می کنند.
- ۳- موقعیت هایی را بنویسید که افراد در آنها به سوال کیستی پاسخ می دهند.
- ۴- آیا هویتمان را خودمان می سازیم؟
- ۵- هویت انتسابی و اکتسابی را تعریف کنید و مثال بزنید.
- ۶- آیا هویتمان تغییر می کند؟
- ۷- جایگاه افراد در جهان اجتماعی تابع چیست؟
- ۸- چرا افراد در طول زمان خود را همان شخصی می دانند که تغییراتی را پشت سر گذاشته اند؟
- ۹- آیا هویت انسانها صرفا اجتماعی است؟
- ۱۰- منظور از هویت اجتماعی چیست مثال بزنید.
- ۱۱- منظور از هویت فردی چیست مثال بزنید.
- ۱۲- سه بعد متمایز هویت انسان را نام ببرید.
- ۱۳- هویت فردی به چند بخش تقسیم می شود نام ببرید و مثال بزنید.
- ۱۴- کانال ارتباط ما با جهان طبیعی چیست؟
- ۱۵- کانال ارتباط ما با جهان اجتماعی چیست؟
- ۱۶- منظور از هویت جسمانی فرد چیست؟ مثال بزنید.
- ۱۷- منظور از هویت نفسانی فرد چیست؟ مثال بزنید.
- ۱۸- در شرایط اقلیمی متفاوت شیوه زندگی اجتماعی مردم متفاوت است زیرا جهان بر جهان تاثیر می گذارد.
- ۱۹- هویت هر جهان اجتماعی بر چه اساسی شکل می گیرد؟
- ۲۰- قواعد ، هنجارها و نمادها در جهان اجتماعی بر چه اساسی شکل می گیرند؟
- ۲۱- هویت اجتماعی افراد درون جهان اجتماعی بر چه اساسی شکل می گیرد؟
- ۲۲- در جامعه قبیله ای هویت اجتماعی افراد بر چه اساسی مشخص می شود؟
- ۲۳- در جامعه سرمایه داری هویت اجتماعی افراد بر چه اساسی شناخته می شود؟
- ۲۴- در جامعه دینی هویت اجتماعی افراد بر چه اساسی مشخص می شود؟
- ۲۵- در دین اسلام هویت اجتماعی بر چه اساسی ارزیابی می گردد؟
- ۲۶- آیا هر نوع هویت اجتماعی با هر نوع هویت فردی سازگار است؟
- ۲۷- هر جهان اجتماعی بر اساس خود با طبیعت و بدن آدمی تعامل می کند.
- ۲۸- نگاه دنیوی جهان متعدد به طبیعت چگونه است؟
- ۲۹- نگاه معنوی جهان اسلام به طبیعت چگونه است؟
- ۳۰- هر جهان اجتماعی بنا به خود با نوع خاصی از هویت اخلاقی و روانی افراد سازگار است.
- ۳۱- جهان اجتماعی غرب متجدد با چه نوع از هویت اخلاقی و روانی افراد تناسب دارد؟
- ۳۲- جهان اجتماعی معنوی با چه نوع از هویت اخلاقی و روانی افراد تناسب دارد؟

۳۳- ما چگونه می توانیم درباره ویژگی هایی از خود که به آنها شناخت نداریم آگاهی پیدا کنیم؟

۳۴- وجود نظریات مختلف درباره هویت نشانه چیست؟

۳۵- چه کسانی درباره هویت انسان ها سخن گفته اند؟

۳۶- پیامبران و اولیاء الهی درباره چه ابعادی از هویت انسان سخن گفته اند؟



مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

درس نهم

(باز تولید هویت اجتماعی)

جامعه پذیری چه نقشی در باز تولید هویت اجتماعی دارد؟

- حیوانات به صورت غریزی فعالیت گروهی خود را انجام می دهند .
مثال: زنبورهای عسل به صورت غریزی با وظایف خود آشنا هستند
جوجه تیغی ها به صورت غریزی برای دفاع از خود به صورت یک گلوله تیغی در می آیند.
- انسان ها به صورت غریزی نمی دانند که در جهان اجتماعی چه موقعیتی دارند و حقوق و تکالیف آنها چیست بلکه در جریان جامعه پذیری با موقعیت ، حقوق و تکالیف خود آشنا می شوند.
- هویت اجتماعی افراد از طریق عضویت در گروه های مختلف و ارتباط با دیگران شکل می گیرد.
- هر فرد در جهان اجتماعی متولد می شود که به وسیله نسل های قبل از او ایجاد شده باشد.
- مراحل شکل گیری هویت اجتماعی افراد در جهان اجتماعی عبارتند از :
 - ۱- بخشی از هویت اجتماعی افراد پس از تولد توسط جهان اجتماعی تعیین میگردد یعنی جهان اجتماعی فرد را به عنوان یکی از اعضای خود به رسمیت می شناسد و ویژگی هایی را متناسب با موقعیتی که در آن قرار دارد برایش در نظر میگیرد. (مثلا با صدور شناسنامه بخشی از هویت انتسابی مانند زمان تولد ، مکان تولد و ... مشخص می شود .)
 - ۲- بخشی از هویت اجتماعی افراد از طریق مشارکت در جهان شکل میگیرد یعنی فرد در جریان جامعه پذیری شیوه زندگی را می آموزد و به تدریج با موقعیت اجتماعی ، حقوق و تکالیفی که به عهده دارد آشنا می شود. (مانند دانش آموزی و ...)
- هر جهان اجتماعی برای بقا و دوام خود باید: گروه آموزشی عصر
اعتقادات ، ارزش و شیوه های زندگی خود را به افراد آموزش دهد.
www.my-dars.ir
- عواملی که موجب آشنایی افراد با جهان اجتماعی می شوند عبارت اند از:
 - ۱- خانواده
 - ۲- مدرسه
 - ۳- گروه های هم بازی
 - ۴- مجلس علمی و مذهبی
 - ۵- رسانه های جمعی
- اولین و مهم ترین آشنایی های فرد با جهانی که در آن تولد می شود در خانواده انجام می گیرد.
- جامعه پذیری عبارت است از : فرایندی که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال میکند و مسیری که برای شکل گیری هویت اجتماعی افراد طی میشود.

کنترل اجتماعی چه نقشی در باز تولید هویت اجتماعی دارد؟

- فرایند جامعه پذیری همیشه به طور کامل و با موفقیت انجام نمی شود زیرا: انسان ها دارای اختیار هستند و ممکن است هویتی را که جهان اجتماعی برای آنها در نظر گرفته است را نپذیرند و مخالف عقاید و تکالیفی که سازمان ها و نهادهای مختلف جامعه برای آنها در نظر گرفته است عمل نمایند.
- **کجروی اجتماعی عبارت است از:** رفتارهای که بر خلاف عقاید و ارزش ها و هنجار های جامعه هستند.
- **جوامع برای پیشگیری و کنترل کجروی اجتماعی از روش های زیر استفاده می نمایند:**
 - ۱- تبلیغ واقناع
 - ۲- تشویق و پاداش
 - ۳- تنبیه و مجازات
- **تبلیغ واقناع:** هر جهان اجتماعی می کوشد تا از طریق آموزش، عقاید و ارزش های خود را به گونه ای ترویج کند که افراد برای برای پذیرش آنها قانع شوند.
- **تشویق و پاداش:** هر جهان اجتماعی افرادی که مطابق ارزش ها و قواعدش عمل کنند را تشویق و به آنها پاداش می دهد.
- **تنبیه و مجازات:** هر جهان اجتماعی کسانی که دچار کجروی شده باشند را تنبه و مجازات میکند.
- **اقناع عبارت است از:** روشی است که به وسیله آن فرهنگ در افراد درونی می شود.
- هر چه قدرت اقناع یک فرهنگ بیشتر باشد افراد کنش ها و اعمال متناسب با آن فرهنگ را بهتر انجام می دهند.
- **فرهنگ هایی از قدرت اقناع بیشتری دارند که:**
 - ۱- ظرفیت منطقی و عقلانی بیشتری دارند.
 - ۲- با فطرت انسان سازگارترند.
- **تشویق و تنبیه به دو شکل انجام میشود:**
 - ۱- تشویق و تنبیه رسمی
 - ۲- تشویق و تنبیه غیر رسمی
- **شیوه رسمی توسط سازمان ها و موسسات اجتماعی** مانند ادارات ، پلیس و زندان صورت می گیرد.
- **شیوه غیر رسمی** توسط خانواده ، همسالان یا عموم مردم انجام می گیرد.
- **شیوه غیررسمی** تشویق و تنبیه آثار و نتایج عمیق تری دارد.

• جهان اجتماعی که روش های مناسبی برای کنترل اجتماعی نداشته باشد :

۱- در معرض آسیب های بیشتری قرار می گیرد.

۲- باز تولیدش با مشکل مواجه میشود.

۳- دوام و بقای آن تهدید میشود.

• در جهان اسلام دو عامل مهم که در فرآیند جامعه پذیری و کنترل اجتماعی نقش دارند عبارتند از:

۱. امر به معروف

۲. نهی از منکر

• ابعاد و نتایج امر به معروف و نهی از منکر عبارتند از:

۱- فردی

۲- اجتماعی

۳- معنوی

۴- دنیوی

• روش های امر به معروف و نهی از منکر عبارتند از:

۱. تبلیغی

۲. تشویقی

۳. تنبیهی

• انجام برخی از سطوح امر به معروف و نهی از منکر به عهده همه افراد است و برخی از سطوح آن وظیفه سازمان های رسمی و حکومتی می باشد.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

(نمونه سوالات درس نهم)

- ۱- حیوانات به صورت فعالیت های گروهی خود را انجام می دهند +.
- ۲- هویت اجتماعی افراد با عضویت در شکل می گیرد.
- ۳- هر فرد در جهان اجتماعی متولد می شود که به وسیله نسل های از او ایجاد شده باشد.
- ۴- مراحل شکل گیری هویت اجتماعی افراد را در جهان اجتماعی توضیح دهید. (هویت اجتماعی افراد پس از تولد چگونه شکل می گیرد ؟
- ۵- چرا جامعه عقاید و ارزش های خود را به افراد آموزش می دهد ؟
- ۶- جامعه برای حفظ بقا خود چه باید بکند؟
- ۷- انسان اولین و مهم ترین آشنایی خود با جهان اجتماعی را کجا و چگونه به دست می آورد؟
- ۸- چهار عامل آشنایی فرد با جهان اجتماعی را نام ببرید.
- ۹- جامعه پذیری را تعریف کنید.
- ۱۰- آیا فرآیند جامعه پذیری همیشه با موفقیت انجام میشود؟ چرا؟
- ۱۱- کجروی اجتماعی را تعریف کنید.
- ۱۲- جوامع برای پیشگیری و کنترل کجروی اجتماعی از چه روش هایی استفاده می کنند.
- ۱۳- تبلیغ واقناع ، تشویق و پاداش ، تنبه و مجازات را به عنوان راه های پیشگیری از کجروی اجتماعی توضیح دهید. (جامعه چه افرادی را مجازات یا تشویق می کند؟).
- ۱۴- اقناع چیست ؟
- ۱۵- چه فرهنگ هایی از قدرت اقناع بیشتری برخوردارند؟
- ۱۶- تشویق و تنبیه به چند شکل انجام میشود؟
- ۱۷- شیوه رسمی و غیر رسمی تشویق و تنبیه توسط چه کسانی انجام میشود؟
- ۱۸- کدام یک از اشکال تشویق و تنبیه آثار عمیق تری دارند ؟
- ۱۹- جهان اجتماعی که به روش های مناسبی برای تشویق و تنبیه ندارد با چه مشکلاتی مواجه می شود؟
- ۲۰- در جهان اسلام دو عامل که در فرآیند جامعه پذیری و کنترل اجتماعی نقش دارند را بنویسید.
- ۲۱- ابعاد و آثار امر به معروف و نهی از منکر را بنویسید.
- ۲۲- روش های امر به معروف و نهی از منکر را بنویسید.
- ۲۳- امر به معروف و نهی از منکر به عهده چه کسانی است؟
- ۲۴- به نظر شما چرا در میان روش های کنترل اجتماعی اقناع از مرتبه بالا تری برخوردار است؟

درس دهم تغییرات هویت اجتماعی

تحرک اجتماعی چیست؟

- موقعیت اجتماعی عبارت است از : جایگاهی که فرد در جامعه یا در گروه اجتماعی دارد .
- ما با شناخت موقعیت اجتماعی فرد درباره او اطلاعاتی به دست می آوریم.

مانند :

اینکه فرد با چه کسانی در ارتباط است ؟
چه انتظاراتی باید از او داشته باشیم؟ (تکالیف)
چگونه باید با او رفتار کنیم؟ (حقوق)

- کسب هویت های اجتماعی جدید با تغییراتی در موقعیت اجتماعی افراد همراه است.

• چگونگی کسب هویت اجتماعی انتسابی و اکتسابی افراد :

افراد در بدو تولد هویت اجتماعی انتسابی خود را به صورت انفعالی در محیط خانواده و... می پذیرند . سپس با گذر زمان به گونه ای فعال با محیط اجتماعی برخورد کرده هویت اکتسابی خود را به دست می آورند و متناسب با هویت اجتماعی جدید از موقعیت اجتماعی جدیدی برخوردار می شوند.

- تحرک اجتماعی عبارت است از : جابه جایی افراد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی دیگر.

• انواع تحرک اجتماعی عبارت است از:

۱- تحرک صعودی

۲- تحرک نزولی

۳- تحرک افقی

- تحرک اجتماعی صعودی عبارت است از: جا به جایی افراد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی بالاتر.

مثال:

کارمند یک اداره مدیر می شود.

- تحرک اجتماعی نزولی عبارت است از: جا به جایی افراد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی پایین تر.

مثال:

فردی از مدیریت عزل و به عنوان یک کارمند ساده به کار خود ادامه می دهد.

- تحرک اجتماعی افقی: جابه جایی افراد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی مشابه.

مثال:

فردی از یک بخش اداره به بخش دیگر منتقل می شود.

- در همه کشورها رتبه بندی مشاغل وجود دارد ولی رتبه بندی در کشورهای مختلف یکسان نیست و برخی مشاغل در بعضی کشورها از اهمیت بیشتری برخوردارند و بالعکس .
مثال : در برخی کشورها پزشکی از مشاغل دیگر از رتبه بالاتری برخوردار است .

- موقعیت اجتماعی افراد صرفاً تابع مشاغل آنها نیست و به عواملی زیر نیز بستگی دارد :

- ۱- علم
- ۲- دین
- ۳- تقوا
- ۴- هنر
- ۵- احترام
- ۶- ثروت
- ۷- شهرت
- ۸- زیبایی و...

- انواع تحرک اجتماعی (صعودی-نزولی-افقی) می تواند به دو دسته کلی تقسیم شود :

- ۱- تحرک اجتماعی درون نسلی
- ۲- تحرک اجتماعی میان نسلی

- تحرک اجتماعی درون نسلی: تحرک اجتماعی یک فرد در طول زندگی خودش در نظر گرفته میشود.
مثال:

- ۱- یک کاسب جز مالک یک فروشگاه زنجیره ای می شود.
- ۲- مربی تیم ملی فوتبال، مربی یک باشگاه دسته دوم می شود.
- ۳- کارگر خط تولید به قسمت بسته بندی محصولات منتقل می شود.

- تحرک اجتماعی میان نسلی: تحرک اجتماعی فرد نسبت به والدینش در نظر گرفته می شود .
مثال :

- ۱- فرزند یک کارگر استاد دانشگاه می شود.
- ۲- فرزند یک پزشک کارمند ساده یک اداره می شود.
- ۳- فرزند یک کارمند ، کارمند می شود.

فرصت ها و محدودیت های تغییرات هویتی کدامند؟

- فرصت اجتماعی عبارت است از: امکانی که جامعه برای تحرک اجتماعی صعودی و کسب هویت جدید برای افراد ایجاد میکند.
 - انسداد اجتماعی: مسدود بودن راه تحرک اجتماعی صعودی را انسداد اجتماعی می گویند.
 - اعضای جهان اجتماعی نمی توانند هر نوع هویت اجتماعی را کسب کنند زیرا:
در جهان های اجتماعی مختلف فرصت های پیش روی افراد برای تحرک اجتماعی و کسب هویت های جدید متفاوت است و هر جامعه ای به تناسب عقاید و ارزش هایی که دارد برخی تغییرات هویتی و تحرک های اجتماعی را تشویق و برخی دیگر را منع می کند.
مثال:
✓ جامعه ایی که براساس ارزش های نژادی شکل گرفته صرفاً برای آن نژاد خاص امکان تحرک صعودی را فراهم می کند.
 - ✓ جامعه ای که براساس ارزش های اقتصادی شکل گرفته است تحرک اجتماعی را برای کسانی ممکن می سازد که منابع ثروت را در اختیار داشته باشد.
 - ✓ در جهان سکولار (جهانی که براساس ارزش های دنیوی و این جهانی شکل گرفته) تحرک اجتماعی برای کسانی امکان پذیر است که ارزش های دنیوی را به رسمیت می شناسند، در این جهان به هویت دینی و معنوی افراد اجازه ظهور و بروز اجتماعی داده نمی شود و امکان رای دادن به قوانین الهی وجود ندارد. برای نمونه در برخی کشورهای غربی به دختران محجبه اجازه تحصیل داده نمی شود.
 - ✓ در جهان دینی و معنوی هویت هایی که ابعاد الهی انسان را نفی کنند به رسمیت شناخته نمی شوند و به آنها اجازه رشد داده نمی شود.
- www.my-dars.ir
- در سال ۱۹۹۱ اکثریت مردم الجزایر به حاکمیت اسلامی رای دادند اما کودتای نظامی مانع از اجرای نتایج انتخابات شد و رئیس جمهور وقت آمریکا در دفاع از این کودتا گفت مردم الجزایر نیاز به دموکراسی کنترل شده دارند.

• **تغییرات هویتی افراد در جامعه به دوشکل انجام می شود :**

- ۱- در چارچوب عقاید و ارزش های و فرهنگ پذیرفته شده جامعه که این نوع تغییرات مورد تشویق و تایید جامعه قرار می گیرد .
- ۲- خارج از چارچوب عقاید و ارزش ها و فرهنگ جامعه که این نوع تغییرات به تعارض فرهنگی در جامعه منجر می شود .

• **زمانی تغییرات هویتی افراد با هویت جهان اجتماعی سازگار است و توسط جامعه تشویق و تایید می شود که:**
تغییرات هویتی در چارچوب عقاید و ارزش های اساسی جامعه باشد .

مثال:

فردی که در چارچوب عقاید و ارزش های جامعه به نوآوری دست می زند و از این طریق موقعیت اجتماعی خود و بخشی از افراد جامعه را ارتقا می بخشد مورد تایید و تشویق جامعه قرار می گیرد.

• **تعارض فرهنگی :** اگر تغییرات هویتی افراد خارج از مرزهای مورد قبول جهان اجتماعی رخ دهد و شیوه هایی از زندگی را که با عقاید و ارزش ها در تقابل هستند به دنبال بیاورد تعارض فرهنگی ایجاد می شود .

• **پیامد تعارض فرهنگی عبارت است از :** اضطراب ها و نگرانی های اجتماعی فراوان در جامعه .

• **علل تعارض فرهنگی عبارتند از :**

- ۱- **علل درونی:** این علل به نوآوری و فعالیت های اعضای جهان اجتماعی مربوط می شود.
- ۲- **علل بیرونی:** این علل به دلیل تاثیرپذیری از جهان های اجتماعی دیگر است.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

نمونه سوالات

- ۱- موقعیت اجتماعی را تعریف کنید و بنویسید چه تاثیری در شناخت افراد دارد؟
- ۲- ماباشناخت فرد درباره او اطلاعاتی به دست می آوریم.
- ۳- کسب هویت اجتماعی جدید با تغییر در موقعیت اجتماعی افراد همراه
- ۴- افراد چگونه هویت انتسابی و اکتسابی خود را کسب می کنند؟
- ۵- تحرک اجتماعی را تعریف کنید؟
- ۶- انواع تحرک اجتماعی را نام برده برای هر یک مثال بزنید؟
- ۷- در مورد رتبه بندی مشاغل در کشورهای مختلف توضیح دهید؟
- ۸- موقعیت اجتماعی افراد تابع چه عواملی می باشد؟
- ۹- تحرک اجتماعی درون نسلی و میان نسلی را با یکدیگر مقایسه کنید؟
- ۱۰- برای تحرک درون نسلی و میان نسلی مثال بزنید؟
- ۱۱- انسداد اجتماعی را تعریف کنید؟
- ۱۲- فرصت اجتماعی را تعریف کنید؟
- ۱۳- آیا فرصت هایی که افراد یک جامعه برای تحرک اجتماعی و کسب هویت های اجتماعی جدید دارند یکسان است؟ (آیا اعضای جهان اجتماعی می توانند هر نوع هویت اجتماعی را کسب نمایند؟)
- ۱۴- باز بودن راه تحرک اجتماعی چه مفهومی دارد؟
- ۱۵- هر یک از جهان های اجتماعی زیر برای چه کسانی فرصت تحرک اجتماعی را فراهم می کنند؟
(الف) جامعه نژادپرست (ب) جامعه سرمایه داری (ج) جهان سکولار (د) جهان دینی و معنوی
- ۱۶- در جهان دینی و معنوی چه هویت هایی برای افراد به رسمیت شناخته نمی شوند؟
- ۱۷- تغییرات هویتی افراد به چند شکل انجام می شود؟
- ۱۸- در چه شرایطی تغییرات هویتی افراد و گروهها با هویت جهان اجتماعی آنها سازگار است؟ (چه زمانی تغییرات هویتی مورد تایید و تشویق جامعه قرار می گیرد؟)
- ۱۹- چه زمانی تغییرات هویتی افراد به تعارض فرهنگی منجر می شود؟ (تعارض فرهنگی را تعریف کنید؟)
- ۲۰- علل تعارض فرهنگی را نام برده و در مورد آنها توضیح دهید؟
- ۲۱- پیامد تعارض فرهنگی چیست؟ www.my-dars.ir
- ۲۲- جلوگیری از تحصیل دختران محجبه در برخی جوامع غربی بیانگر چیست؟
- ۲۳- در چه جوامعی محرومین و فقرا با انسداد اجتماعی روبرو هستند؟
- ۲۴- تحرک اجتماعی در جوامعی که تبعیض جنسیتی بر قوانین و عرف آنها حاکم است چگونه صورت می گیرد با مثال توضیح دهید.

درس ۱۱

(تحولات هویتی جهان اجتماعی)

هویت جهان اجتماعی چیست؟

- **هویت اجتماعی:** بخشی از هویت فرد است که با عضویت در گروه شکل می گیرد.
- **هویت فرهنگی:** بخشی از هویت جامعه است که با پذیرش عقاید و ارزش های مشترک از سوی افراد جامعه و به رسمیت شناختن آنها شکل می گیرد.
مثال ۱: دانش آموزی برای فرد یک هویت اجتماعی است و عقاید و ارزش های مشترک که در مدرسه پذیرفته شده است هویت فرهنگی مدرسه را شکل می دهد.
مثال ۲: مسلمانی برای فرد یک هویت اجتماعی است و جامعه ایران با پذیرش عقاید و ارزش های اسلامی مشترک توسط مردم دارای هویت فرهنگی اسلامی می باشد.
- **هویت فرهنگی جامعه گسترده تر از هویت اجتماعی افراد است.**
- **هویت اجتماعی افراد در پرتو فرهنگی جامعه شکل می گیرد.**
مثال: هویت دینی یک جوان مسلمان ، با توجه به هویت دینی جامعه شکل می گیرد.
- **هویت فرهنگی جهان اجتماعی به آن دسته از هویت اجتماعی افراد فرصت شکل گیری می دهد که:**
با عقاید و ارزش های آن متناسب و سازگار باشد.
مثال: در ایران زنان می توانند با رعایت پوشش اسلامی در مسابقات ورزشی شرکت کنند.
- **هویت فرهنگی جهان اجتماعی در برابر آن دسته از هویت های اجتماعی مقاومت می کند که:**
با عقاید و ارزش های آن سازگار باشد.
مثال ۱: مبارزه با فرقه های شیطان پرستی در جامعه توحیدی.
مثال ۲: در ایران فرصت شکل گیری هویت شغلی قضاوت برای زنان محدود است.
- **هویت فرهنگی جهان اجتماعی تا زمانی دوام می آورد که:**
عقاید و ارزش های مربوط به آن مورد پذیرش اعضای جهان اجتماعی باشد.
- **هویت فرهنگی جهان اجتماعی زمانی با چالش مواجه می شود و دوام خود را از دست می دهد که:**
عقاید و ارزش های مربوط به آن اهمیت و اعتبار خود را در اعضای جهان اجتماعی از دست بدهد.

• هویت فرهنگی جامعه و هویت اجتماعی افراد آن جامعه نمی توانند مستقل از یک دیگر وجود داشته باشند.
مثال :

خانواده یک گروه اجتماعی است و دارای هویت فرهنگی می باشد و بخشی از هویت اجتماعی افراد خانواده بر اساس هویت فرهنگی خانواده (عقاید و ارزش های و هنجار های مشترک) شکل می گیرد.
در هر جهان اجتماعی به هر شکل از زندگی ، خانواده نمی گویند و خانواده تنها شکلی از زندگی است که بر اساس عقاید و ارزش ها و هنجار ها و نماد خانواده شکل گرفته باشد و خانواده تا زمانی که اعضای آن عقاید و ارزش ها و هنجار هایش را بپذیرند و به آن عمل نمایند به بقای خود ادامه می دهد و در غیر این صورت خانواده از هم می پاشد.

فرآیند تحولات هویتی جهان اجتماعی چگونه است ؟

• تغییرات در جهان اجتماعی به دو شکل انجام می شود:

۱- تغییراتی که درون یک جهان اجتماعی واحد رخ می دهد و مربوط لایه های سطحی جهان اجتماع می باشد.
۲- تغییراتی که جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می کند و مربوط به لایه های عمیق جهان اجتماعی می باشد

• تحول فرهنگی : به تغییراتی که مربوط به لایه های عمیق جهان اجتماعی است و جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می کند و موجب تحول هویت جهان اجتماعی می شود تحول فرهنگی می گویند.

• تزلزل فرهنگی : اگر تعارض فرهنگی (شیوه زندگی ناسازگار با عقاید و ارزش ها) ادامه یابد و جهان اجتماعی نتواند کنش های اجتماعی را بر اساس فرهنگ خود سامان دهد و عقاید و ارزش هایی که هویت فرهنگی جهان اجتماعی را می سازد مورد تردید قرار بگیرند و استقرار خود را در جامعه از دست بدهند تزلزل فرهنگی رخ می دهد.

• هر تعارض فرهنگی به تزلزل فرهنگی منجر نمی شود زیرا : گاهی می توان با کنترل و مدیریت از ادامه تعارض فرهنگی جلوگیری کرد و هنجار ها و رفتار ها به سمت عقاید و ارزش های مورد قبول جامعه سوق داد و مانع از ایجاد تزلزل فرهنگی شد .

• ناسازگاری و تعارضی که در سطح رفتارها و هنجارها بوجود آمده اگر ادامه یابد و به سطوح عمیق تر یعنی عقاید و ارزش ها برسد تزلزل فرهنگی ایجاد می شود .
www.my-dars.com

• رابطه تزلزل فرهنگی و بحران هویت : تزلزل فرهنگی می تواند منجر به ایجاد بحران هویت گردد.

• تزلزل فرهنگی می تواند باعث ایجاد بحران هویت گردد زیرا : بحران هویت زمانی بوجود می آید که جهان اجتماعی توان حفظ و دفاع از ارزش های اجتماعی خود را نداشته باشد.

• اگر یک جهان اجتماعی با بحران هویت مواجه شود راه برای دگرگونی و تحول هویت فرهنگی جهان اجتماعی باز می شود.

• بحران هویت راه را برای دگرگونی و تحول هویت فرهنگی جهان اجتماعی باز می کند زیرا: اگر بحران هویت به وجود آید تغییرات اجتماعی در یک جهان اجتماعی واحد اتفاق نمی افتد بلکه جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می کند و موجب ایجاد تحولات فرهنگی می گردد.

• انواع تحولات فرهنگی عبارتند از:

۱- تحولات فرهنگی مثبت

۲- تحولات فرهنگی منفی

• تحولات فرهنگی مثبت: اگر فرهنگی که دچار تزلزل و بحران و تحول شده فرهنگی باطل باشد و به سمت فرهنگ حق تغییر جهت دهد تحول فرهنگی مثبت رخ می دهد. مانند تبدیل جامعه از اموی به نبوی.

• تحولات فرهنگی منفی: اگر فرهنگی که دچار تزلزل، بحران و تحول شده است فرهنگ حق باشد و به سمت فرهنگ باطل تغییر جهت دهد تحول فرهنگی منفی رخ می دهد. مانند تبدیل جامعه نبوی به اموی.

• علل ایجاد تحولات فرهنگی عبارتند از:

۱- تحولات درونی

۲- تحولات بیرونی (تاثیر پذیری یک فرهنگ از فرهنگ های دیگر)

• علل تحولات درونی عبارتند از:

۱- نوآوری ها و ابداعات مثبت و منفی افراد جهان اجتماعی

۲- کاستی ها و بن بست های موجود در هویت فرهنگی جهان اجتماعی

• پیامد بن بست ها و کاستی های درونی در یک جهان اجتماعی عبارت است از: کهولت و مرگ جهان اجتماعی

www.my-dars.ir

• مرگ جهان اجتماعی زمانی رخ می دهد که:

جهان اجتماعی با کاستی و بن بست ها درونی روبرو باشد و با به کارگیری تمام ظرفیت های خود نتواند به نیاز های طبیعی، جسمی، فطری و معنوی انسا نها پاسخ دهد.

• مشکلات فرهنگی جامعه ای که توان پاسخگویی به نیازهای معنوی و فطری انسان را ندارد عبارتند از :

۱- پوچ انگاری

۲- از دست دادن نشاط زندگی

۳- یأس و ناامیدی

۴- خودکشی

• تأثیر کاستی و خلأ معنوی بر دانشمندان و متفکران اجتماعی عبارتند از :

۱- باز اندیشی درباره بنیان های عقیدتی و ارزشی جهان اجتماعی.

۲- تشویق جهان اجتماعی برای عبور از مرزهای هویت فرهنگی خود.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

نمونه سوالات

- ۱- هویت فرهنگی را تعریف کنید؟
- ۲- هویت فرهنگی جهان اجتماعی چه زمانی محقق می شود؟
- ۳- هویت فرهنگی جهان اجتماعی بر چه مبنایی شکل می گیرد؟
- ۴- نسبت و رابطه هویت فرهنگی جهان اجتماعی را با هویت اجتماعی افراد توضیح دهید.
- ۵- هویت اجتماعی افراد در پرتو هویتجامعه شکل می گیرد.
- ۶- هویت فرهنگی جامعه پدیده ایاز هویت اجتماعی افراد است.
- ۷- آیا هویت فرهنگی جهان اجتماعی به هر نوع هویت اجتماعی افراد اجازه رشد و شکل گیری می دهد، مثال بزنید.
- ۸- هویت فرهنگی جهان اجتماعی تا چه زمانی دوام می آورد و چه زمانی از بین می رود؟
- ۹- با ذکر مثال توضیح دهید که آیا هویت فرهنگی جامعه و هویت اجتماعی افراد می توانند از یکدیگر مستقل باشند؟
- ۱۰- تحول فرهنگی به چه معناست؟
- ۱۱- تزلزل فرهنگی را توضیح دهید. (چه زمانی تعارض فرهنگی به تزلزل فرهنگی منجر می شود؟) (چه ارتباطی بین تزلزل فرهنگی و تعارض فرهنگی وجود دارد) (تزلزل فرهنگی چه زمانی رخ می دهد .)
- ۱۲- آیا هر نوع تعارض فرهنگی به تزلزل فرهنگی منجر می شود؟
- ۱۳- اگر ناسازگاری در سطح رفتارها و هنجارها به سطوح عمیق تر یعنی عقاید و ارزش ها کشیده شود به وجود می آید.
- ۱۴- تزلزل فرهنگی و بحران هویت چه نسبتی با یکدیگر دارند؟ (چرا تزلزل فرهنگی با بحران هویت همراه است؟)
- ۱۵- چرا بحران هویت باعث تحول هویت فرهنگی جهان اجتماعی می گردد؟
- ۱۶- انواع تحولات فرهنگی را نام ببرید.
- ۱۷- منظور از تحول فرهنگی مثبت چیست؟ مثال بزنید.
- ۱۸- منظور از تحول فرهنگی منفی چیست؟ مثال بزنید.
- ۱۹- علل ایجاد تحولات فرهنگی را بنویسید
- ۲۰- علل درونی تحولات فرهنگی را بنویسید
- ۲۱- پیامد بن بست ها و کاستی های درونی در یک جهان اجتماعی چیست؟
- ۲۲- چه زمانی یک فرهنگ و جهان اجتماعی با مرگ مواجه می شود؟
- ۲۳- فرهنگی که توان پاسخ گویی به نیاز های معنوی و روحی افراد را نداشته باشد با چه مشکلاتی مواجه می شود؟
- ۲۴- کاستی و خلأ معنوی چه تأثیری بر اندیشمندان و متفکران اجتماعی داشته است.
- ۲۵- هر گاه نوعی از عقاید و ارزش ها از سوی افراد پذیرفته و به رسمیت شناخته شود هویت پدید می آید.
- ۲۶- هویت فرهنگی در برابر آن نوع هویت های اجتماعی که با عقاید و ارزش های آن باشد مقاومت می کند.
- ۲۷- تزلزل فرهنگی هنگامی رخ می دهد که عقاید و ارزش های جامعه و خود را در زندگی از دست بدهند .

در س دوازدهم
تحولات هویتی جهان اجتماعی
علل بیرونی

ارتباط جهان های اجتماعی در چه صورتی به تحولات فرهنگ منجر می شود؟

• ارتباط جهان های اجتماعی با یک دیگر به دو شکل ممکن است وجود داشته باشد:

۱- ارتباط در محدوده هنجارها و نمادها و شیوه های زندگی

۲- ارتباط در سطح عقاید و ارزش ها

• پیامد ارتباط جهان های اجتماعی با یکدیگر عبارتند از:

۱- گسترش و پیشرفت جهان اجتماعی

۲- ایجاد تحولات هویتی

• ارتباط جهان های اجتماعی با یکدیگر می تواند زمینه گسترش و پیشرفت آنها را فراهم کند اگر:

جهان های اجتماعی در تعامل و داد و ستد با یکدیگر عقاید، ارزش ها و آرمانهای خود را حفظ کنند و در محدود نمادهای و هنجارها و شیوه های زندگی عناصری را از جهان اجتماعی دیگر اخذ کنند در صورت لزوم تغییراتی در آنها به وجود آورند.

• ارتباط جهان های اجتماعی با یکدیگر می تواند باعث ایجاد تحولات هویتی شود اگر:

جهان اجتماعی در تعامل با جهان دیگر بر عقاید و ارزش های خود پافشاری نکند و داد و ستد فرهنگی به لایه های عمیق سرایت کند و به مرور زمان به عقاید و ارزش های خود پشت کند.

مثال ۱: جهان اسلام در نخست رویارویی خود با جهان های اجتماعی دیگر دچار تحولات هویتی نشد و گسترش پیدا کرد زیرا:

هویت فرهنگی (عقاید و ارزش ها) خود را حفظ کرد و فقط عناصر سازگار با هویت خود را از آنها گرفت و در مواردی آنها را بازسازی نمود.

مثال ۲: جهان اسلام در مواجهه با فرهنگ یونان و روم دچار تحولات هویتی نشد و پیشرفت کرد زیرا:

۱- اسلام به دلیل اهمیتی که عقلانیت می داد فقط عناصر عقلی این دو فرهنگ را اخذ کرد.

۲- عناصر اساطیری و مشرکانه این دو فرهنگ را اخذ نکرد.

۳- متناسب با هستی شناختی توحیدی خود در دانش آنها دخل و تصرف کرد.

• جهان اجتماعی که در مسیر تحولات هویتی ، ارزش ها و عقاید جهان اجتماعی دیگر را قبول کند به آن ملحق می شود.

مثال : فرهنگ هایی مانند مصر ، ایران و ... در رویارویی با فرهنگ اسلام دچار تحولات هویتی شده و به اسلام ملحق شدند زیرا :

آنها به عقاید و ارزش های خود پشت کردند و عقاید و ارزش های توحیدی اسلام را پذیرفتند .

• ممکن است یک جهان اجتماعی در مواجهه با جهان اجتماعی دیگر با پذیرش بخش هایی از عناصر آن ، هویت جدیدی به دست آورد و دچار تحولات هویتی شود بدون اینکه به جهان اجتماعی دیگر ملحق شود .

مثال ۱: جهان غرب طی جنگ های صلیبی و در رویارویی با فرهنگ اسلامی برخی از عناصر فرهنگ اسلامی را پذیرفت و دچار تحولات هویتی شد بدون اینکه به جهان اسلام ملحق شود .

• سیر تحولات هویتی جهان غرب عبارتند از :

۱- جهان غرب طی جنگ های صلیبی و رویارویی با فرهنگ اسلامی با پذیرش برخی عناصر آن بدون اینکه به جهان اسلام بپیوندد تحولات هویتی پیدا کرد .

۲- جهان غرب در دوره ای با عبور از عقاید و ارزشهای مسیحیت قرون وسطی به عقاید و ارزش های دنیوی و سکولار روی آورد و هویت جدیدی پیدا کرد .

• ممکن است یک جهان اجتماعی در مواجهه با جهان اجتماعی دیگر به خود باختگی فرهنگی گرفتار شود .

• خود باختگی فرهنگی :

اگر افراد یک جهان اجتماعی مبهور و مقهور جهان اجتماعی دیگر شوند و حالت فعال و خلاق خود را انتخاب عناصر فرهنگی از دست بدهند و به گونه ای تقلیدی عمل نمایند به خود باختگی فرهنگی دچار می شوند .

• پیامد های خود باختگی فرهنگی عبارتند از :

۱- نمی تواند فرهنگ گذشته خود را تداوم بخشد .

۲- نمی تواند فرهنگ خود را گسترش دهد .

۳- نمی تواند فرهنگ خود را رها کند و به جهانی که مبهور آن شده ملحق شود. (از اینجا رانده و از آنجا مانده میشود).

• جامعه ای که دچار از خود باختگی فرهنگی شده نمی تواند فرهنگ خود را تداوم و گسترش دهد و نمی تواند به فرهنگی که مبهور آن شده ملحق شود زیرا :

چون به روش تقلیدی عمل می کند و ارتباطش را با فرهنگ و تاریخ خود از دست می دهد .

• بسیاری از جوامع غیر غربی در رویایی با جهان غرب دچار خود باختگی فرهنگی شده اند زیرا: مرعوب قدرت اقتصادی و سیاسی برتر آن ها گشته اند.

• غرب زدگی : به خود باختگی جوامع غیر غربی در برابر جهان غرب ، غرب زدگی می گویند.

از خود بیگانگی فرهنگی چیست ؟

• در زبان فارسی کلمه بیگانه در برابر کلمه خودی به کار می رود.

• از خود بیگانگی : بیگانه شدن انسان از خودش را از خود بیگانگی می گویند.

• از خود بیگانگی فرهنگی : به از خود بیگانگی جهان اجتماعی اطلاق می شود .

• انواع معانی از خود بیگانگی فرهنگی عبارتند از :

۱- از خود بیگانگی تاریخی

۲- از خود بیگانگی حقیقی (فطری)

• از خود بیگانگی تاریخی یعنی :

جهان اجتماعی خود باخته در مواجهه با فرهنگ دیگر فرهنگ تاریخی و هویت خود را از یاد می برد یعنی واقعیت ها و آرمان های خود را فراموش می کند .
مانند جوامع غرب زده

• از خود بیگانگی فطری (حقیقی):

عقاید و ارزش های جهان اجتماعی به گونه ای است که مانع آشنایی اعضای آن با حقیقت انسان و جهان می شود یعنی واقعیت ها و آرمان هایش مطابق حق نیست .
مانند جهان های سکولار و اساطیری.

www.my-dars.ir

• جهان های اجتماعی که بر اساس فطرت انسان شکل نگرفته اند مانند جهان مشرکانه اساطیری و سکولار به از خود بیگانگی فطری دچار می شوند زیرا :

۱- در این نوع جهان اجتماعی ، تصویری که از انسان ارائه می شود سرابی از حقیقت است.

۲- در این نوع جهان اجتماعی انسان از حقیقت خود و هستی دور می ماند.

۳- در این نوع جهان اجتماعی فطرت انسان به آرامش نمی رسد و گرفتار اضطراب و تشویش می شود و سر به اعتراض و عصیان می زند.

- از نظر قرآن انسان زمانی به شناخت حقیقت خود و جهان می رسد که : با نگاه توحیدی به خود و جهان بنگرد .
- جهان اجتماعی توحیدی که براساس فطرت انسان گرفته است دچار از خود بیگانگی فطری نمی گردد زیرا :
 - ۱- در این جهان انسان با حقیقت خود و جهان هستی آشنا می گردد .
 - ۲- در این جهان درهای برکت زمین و آسمان به سوی انسان گشوده می شود .
 - ۳- در این جهان انسان به خود آگاهی می رسد و خود و جهان را آیات و نشانه خداوند می داند که همواره همنشین خداوند است .

- از نظر قرآن کریم عامل فراموشی انسان از خود عبارت است از : فراموش کردن خداوند .
- در سوره حشر آیه ۱۹ می فرماید همچون کسانی نباشید که خداوند را فراموش کردند و سپس خداوند آن ها را از یاد خودشان برد.



نمونه سوالات

- ۱- اشکال مختلف روابط جهان های اجتماعی با یکدیگر را بنویسید.
- ۲- پیامد ارتباط جهان های اجتماعی با یکدیگر را بنویسید .
- ۳- تعامل جهان های اجتماعی چه زمانی به گسترش و پیشرفت یک جهان اجتماعی منجر می شود ؟
- ۴- چه زمانی جهان اجتماعی در تعامل با جهان دیگر دچار تحولات هویتی می گردد؟
- ۵- چرا اسلام در برخورد با فرهنگ های دیگر دچار تحولات هویتی نشد؟
- ۶- چرا اسلام در برخورد با فرهنگ یونان و روم دچار تحولات هویتی نشد ؟
- ۷- چرا فرهنگ های دیگرمانند مصر و ایران در مواجهه با فرهنگ اسلام دچار تحولات هویتی شدند ؟
- ۸- آیا ممکن است که یک جهان اجتماعی در برخورد با جهان اجتماعی دیگر بدون ملحق شدن به آن دچار تحولات هویتی گردد با ذکر شان توضیح دهید .
- ۹- سیر تحولات هویتی جهان غرب را بنویسید . (جهان غرب در طول تاریخ خود چند بار دچار تحولات هویتی شد ؟)
- ۱۰- گاهی ممکن است جهان اجتماعی در مواجهه با جهان های دیگر بهگرفتار شود .
- ۱۱- خود باختگی فرهنگی را تعریف کنید
- ۱۲- پیامد های خود باختگی فرهنگی را بنویسید
- ۱۳- چرا جهان اجتماعی خود باخته امکان تدارک و گسترش و رها کردن فرهنگ گذشته خود را ندارد ؟
- ۱۴- قطع ارتباط فرهنگی و تاریخی جهان اجتماعی خود باخته و تقلیدی عمل کردن آن چه پیامدهایی به دنبال دارد ؟
- ۱۵- علت خود باختگی فرهنگی جوامع غیر غربی در رویا رویی با جهان غرب چه بود؟
- ۱۶- غرب زدگی را تعریف کنید .
- ۱۷- در زبان فارسی در مقابل خودی به کار می رود .
- ۱۸- از خودبیگانگی را تعریف کنید .
- ۱۹- از خودبیگانگی فرهنگی را تعریف کنید.
- ۲۰- انواع از خود بیگانگی فرهنگی را نام ببرید .
- ۲۱- منظور از خود بیگانگی تاریخی چیست؟
- ۲۲- از خود بیگانگی فطری چه زمانی بوجود می آید ؟
- ۲۳- چه نوع جهان های اجتماعی به از خود بیگانگی فطری دچار می شوند؟ چرا ؟
- ۲۴- چه نوع جهان های اجتماعی به از خود بیگانگی فرهنگی دچار می شوند ؟ چرا ؟
- ۲۵- اگر یک جهان اجتماعی واقعیت ها و آرمان های خود را فراموش کند به کدام نوع از خودبیگانگی فرهنگی دچار می شود ؟
- ۲۶- اگر واقعیت ها و آرمان های یک جهان اجتماعی حق نباشد به کدام نوع از خود بیگانگی فرهنگی دچار می شود ؟
- ۲۷- خداوند چه چیز را سبب فراموشی انسان از خود می داند ؟ آیا مربوطه را بنویسید .
- ۲۸- انسان چه زمانی می تواند به شناخت صحیح از خود و جهان دست یابد ؟

درس ۱۳
«هویت ایرانی»

هویت ایرانی در گذر زمان چه تحولاتی به خود دیده است؟

- برخی از ویژگی‌هایی که افراد خود را با آن می‌شناسند و به دیگران معرفی می‌کنند عبارتند از :
قد - قیافه - قدرت - ثروت - علم - مهارت - دانش - ایمان - تبار خانوادگی و
- برخی از ویژگی‌هایی که اقوام و ملت‌ها و گروه‌ها خود را با آن می‌شناسند و به دیگران معرفی می‌کنند عبارتند از :
سرزمین - تاریخ - جمعیت - اقتصاد - سیاست - فرهنگ و
- ویژگی‌های هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام :
 - ۱- ایران قدمت تاریخی بیش از ۷ هزار سال دارد .
 - ۲- دارای هویت توحیدی ، دینی و در برخی موارد آمیخته با اساطیر بود .
 - ۳- دارای هویت‌های اجتماعی متفاوت بود زیرا اقوام مختلفی در آن زندگی میکردند .
 - ۴- دارای هویت فرهنگی واحدی بود زیرا اقوام مختلف در ارزش‌ها و عقاید دین زرتشت با یکدیگر اشتراک داشتند.
- عقاید و ارزش‌های آیین زرتشت با اساطیر آمیخته بود و روایاتی از این هویت را در شاهنامه فردوسی میتوان دید.
- تاثیرات اسلام بر هویت ایرانی عبارتند از :
 - ۱- ایرانیان پس از آشنایی با اسلام عناصر مشرکانه و اساطیری هویت خود را کنار گذاشتند و هویت توحیدی پیدا کردند .
 - ۲- ایران با پذیرش عقاید و ارزش‌های دین اسلام به جهان اسلام ملحق شد و هویت ایرانی به صورت بخشی از هویت جهان اسلام درآمد.
 - ۳- زبان فارسی دری به عنوان زبان دوم جهان اسلام معرفی شد.
- زبان فارسی دری به عنوان زبان دوم جهان اسلام معرفی شد زیرا :
ایرانیان مشارکت فعالی در حیات فکری جهان اسلام داشتند و این زبان از محدوده زبان سیاسی مشترک اقوام ایرانی فراتر رفت و از مرزهای گورکانی و عثمانی عبور کرد و تا هند و تبت و آسیای صغیر و شبه جزیره بالکان گسترش یافت.
- زبان فارسی دری زبان سیاسی دربار ایران و زبان رسمی مشترک اقوامی بود که در ایران زندگی می‌کردند .

• افرادی که با خدمات بی نظیر خود موجب گسترش زبان فارسی شدند عبارتند از:
حکیمان و شاعرانی چون مولوی، سعدی و حافظ.

• مسلمانان به آموختن زبان فارسی نیازمند بودند زیرا:
حکیمان ایرانی معارف و هنرهایی را تولید میکردند که مسلمانان برای دستیابی به آنها نیازمند یادگیری زبان فارسی بودند.

• برخورد جهان اسلام با هجوم نظامی و سیاسی اقوام مختلف در تاریخ اسلامی به اشکال زیر انجام شده است:

- ۱- گاهی به دفع مهاجمان پرداختند مانند آنچه در جنگ های صلیبی رخ داد.
- ۲- گاهی مهاجمان را در درون خود جذب و هضم کردند مانند آنچه در حمله مغول اتفاق افتاد.
- ۳- در برخورد با قدرت سیاسی و نظامی غرب بخشی از مسلمانان به خود باختگی فرهنگی دچار شدند مانند تجربه جدیدی که در قرن اخیر اتفاق افتاده و هنوز به پایان نرسیده است.

• خودباختگی فرهنگی کشور های اسلامی در برابر غرب موجب شد که:
آنچه را شرق شناسان و تاریخ نگاران غربی از هویت جهان اسلام القا می کردند در بین جوامع اسلامی و از جمله ایران رواج پیدا کند.

• هویتی را که شرق شناسان و تاریخ نگاران غربی از جهان اسلام القا می کردند دارای ویژگی های زیر است:
۱- هویتی دینی یا حتی اساطیری نیست بلکه هویتی سکولار است که به ابعاد تاریخی و جغرافیایی محدود می شود.
۲- هویتی است که در قالب عناوین قوم گرایانه و ناسیونالیستی ملت اسلامی را به اقوام مختلف ترک و عرب و فارس تقسیم می کند.

• آثاری که متفکران ایرانی در نقد رویکرد تقلیدی به فرهنگ غرب و ایجاد هویت کاذب در افراد تدوین کرده اند عبارتند از:

- ۱- غرب زدگی: جلال آل احمد
- ۲- بازگشت به خویشتن: دکتر علی شریعتی
- ۳- خدمات متقابل اسلام و ایران: استاد مطهری
- ۴- فطرت: استاد علی مطهری

• سرزمین بعد جغرافیایی هویت جامعه را می سازد.

• سرگذشت مشترک افراد یک جامعه که به صورت خاطره در می آید و از نسلی به نسل دیگر منتقل میشود بعد تاریخی هویت جامعه را می سازد.

انقلاب اسلامی چه تاثیری بر هویت ایرانی دارد؟

- انقلاب ها مهمترین تحولات در هر جهان اجتماعی محسوب می شوند .
- پیامد انقلاب ها را می توان به اشکال زیر تقسیم بندی کرد :
 - ۱- پیامدهای کوتاه مدت ، میان مدت و بلند مدت
 - ۲- پیامد های اقتصادی ، اجتماعی ، سیاسی و فرهنگی
- مهم ترین پیامد انقلاب ها تحولات هویتی می باشد.
- تاثیرات انقلاب اسلامی بر هویت ایرانی عبارتند از :
 - ۱- ایران به اسلام و خویشتن الهی و توحیدی خود بازگشت.
 - ۲- جامعه ایران به رهبری امام خمینی با استفاده از آموزه های قرآن به هویت اسلامی خود بازگشت.
 - ۳- ایران به عنوان قلب تپنده بیداری اسلامی شناخته شد .
 - ۴- اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی جدید ظاهر شد .
- بازگشت ایران به اسلام بعد از انقلاب اسلامی دارای ویژگی های زیر است :

این بازگشت ، بازگشت به خویشتن صرفا تاریخی و جغرافیایی که با اندیشه های دنیوی غربی تفسیر می شد نبود بلکه بازگشت به خویشتن الهی و توحیدی بود .
- بازگشت جامعه ایران به هویت اسلامی به رهبری امام خمینی (ره) موجب شد که :

ایران بتواند به مدت هشت سال از مرز های جامعه ایمانی خود در برابر دشمنان دفاع کند واین مقاومت تا امروز ادامه یافته است .
- تاثیرات انقلاب اسلامی ایران در احیای هویت جهان اسلام عبارتند از :

جامعه ایران با بازگشت به هویت اسلامی و اثرگذار خود به صورت قلب تپنده بیداری اسلامی درآمد .
جهان اسلام با الهام گرفتن از انقلاب اسلامی ایران هویت خود را خارج از تصویری که جهان غرب به آن ها القا میکرد جست و جو کردند و اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی جدید ظاهر شد.
- تجدید حیات معنوی اسلام بر اندیشمندان جهان غرب موجب شده است که :

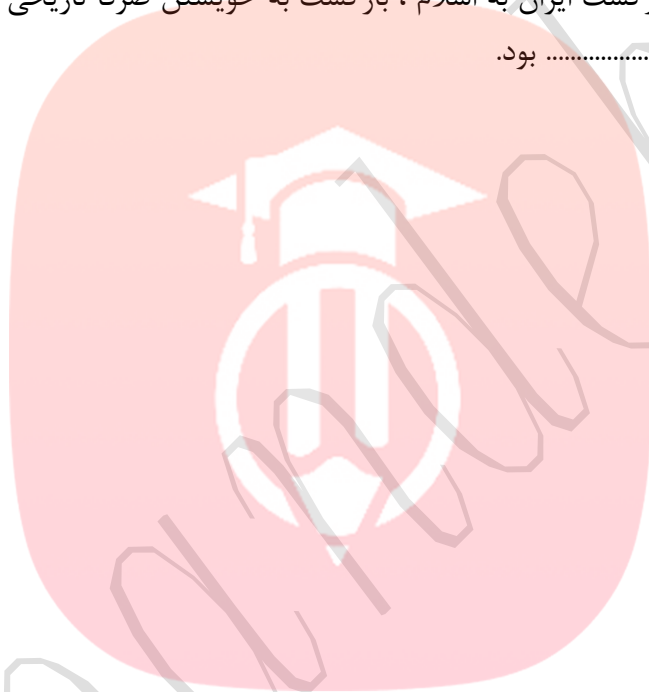
نظریه پردازانی که سکولاریسم و دنیوی شدن را طی قرن بیستم سرنوشت حتمی بشر می دانستند در مورد نظریات پیشین خود به تامل و بازبینی بپردازند .
- انقلاب اسلامی ایران حاصل یک سده مقاومت هویت اسلامی ایران در برابر هجوم سیاسی و اقتصادی غرب بود.

نمونه سوالات

- ۱- برخی از ویژگی هایی که افراد خود را با آن معرفی می کنند را بنویسید؟
- ۲- برخی از ویژگی هایی که اقوام و ملت ها خود را با آن می شناسند و به دیگران معرفی می کنند را بنویسید؟
- ۳- هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام چگونه بوده است؟
- ۴- چرا ایرانی ها دارای هویت اجتماعی مختلفی بودند؟
- ۵- چرا ایرانی ها دارای هویت فرهنگی واحدی بودند؟
- ۶- عقاید و ارزش های آیین زرتشت توحیدی و دینی آمیخته با بود.
- ۷- اسلام چه تاثیری بر هویت ایرانی داشته است؟
- ۸- چرا زبان دری فارسی به عنوان زبان دوم جهان اسلام درآمد؟
- ۹- زبان فارسی به عنوان زبان دوم جهان اسلام وارد کدام مناطق و مرز ها شد؟
- ۱۰- چه کسانی خدماتی را جهت گسترش زبان فارسی انجام داده اند؟
- ۱۱- چرا مسلمانان نیازمند آموختن زبان فارسی بودند؟
- ۱۲- برخورد مختلف جهان اسلام را با هجوم نظامی و سیاسی اقوام مختلف توضیح دهید؟
- ۱۳- در شاهنامه فردوسی هویت ایرانی قبل از اسلام چگونه ترسیم شده است؟
- ۱۴- کدام آیین هویت فرهنگی واحدی را برای اقوام ایرانی قبل از اسلام بوجود آورده بود؟
- ۱۵- اسلام بعد از ورود به ایران کدام عناصر فرهنگی ایران را پذیرفت؟
- ۱۶- بعد از ورود اسلام به ایران زبان دوم جهان اسلام کدام زبان بود؟
- ۱۷- برخورد جهان اسلام با مهاجمان در جنگ های صلیبی چگونه بود؟
- ۱۸- جهان اسلام در برخورد با کدام یک از مهاجمان آن ها را درون خود جذب و هضم کرد؟
- ۱۹- چرا در قرن اخیر مسلمانان در برخورد با غرب دچار خودباختگی فرهنگی شدند؟
- ۲۰- خودباختگی فرهنگی کشورهای اسلامی در برابر جهان غرب چه پیامدی به دنبال داشته است؟
- ۲۱- تاریخ نگاران و شرق شناسان غربی چه تصویری از هویت جوامع اسلامی ترسیم می کنند؟
- ۲۲- تاریخ نگاران غربی در قالب عناوین و اسلامی را به اقوام مختلف ترک و عرب و فارس تقسیم می کردند.
- ۲۳- چهار مورد از آثاری را که متفکران ایرانی در نقد رویکرد تقلیدی به غرب تدوین کرده اند را بنویسید؟
- ۲۴- زبان سیاسی دربار ایران و زبان مشترک اقوام ایرانی در گذشته بود.
- ۲۵- چه عاملی موجب شد تا هویتی را که تاریخ نگاران غربی از جامعه اسلامی القا می کردند در بین جوامع اسلامی رواج پیدا کند؟

- ۲۶- از مهمترین تحولات در هر جهان اجتماعی میتوان را نام برد.
- ۲۷- پیامد های انقلاب را به چند شکل میتوان تقسیم بندی کرد آنها را بنویسید؟
- ۲۸- مهمترین پیامد انقلاب ها است.
- ۲۹- انقلاب اسلامی ایران حاصل یک سده مقاومت در برابر هجوم و غرب بود.
- ۳۰- تاثیرات انقلاب اسلامی را بر هویت ایرانی بنویسید؟

- ۳۱- تاثیرات انقلاب اسلامی را در احیای هویت جهان اسلام بنویسید؟
- ۳۲- تاثیرات تجدید حیات معنوی اسلام را بر اندیشمندان جهان غرب بنویسید؟
- ۳۳- بازگشت ایران به اسلام چگونه بازگشتی است؟
- ۳۴- بازگشت جامعه ایران به هویت اسلامی به رهبری امام خمینی چه پیامدی را داشته است؟
- ۳۵- قدرت سیاسی و نظامی غرب در ابتدای رویارویی جهان غرب با فرهنگ ایرانی بخشی از ذهنیت مسلمانان را به از دچار ساخت .
- ۳۶- بعد از انقلاب اسلامی بازگشت ایران به اسلام ، بازگشت به خویشتن صرفا تاریخی و جغرافیایی نبود بلکه بازگشت به خویشتن و بود.



مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir